

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи та психології
Кафедра Школи соціальної роботи імені професора Володимира Полтавця

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – магістр

на тему: «Програми працевлаштування для ВПО в умовах війни в Україні»

Виконав: студент 2-го року навчання
Спеціальності 231. Соціальна робота
Каменев Микола Миколайович

Керівниця Романова Н. Ф.,
кандид. пед. наук, доц.

Рецензентка Кальницька К.О.,
кандид. психол. наук, доц.

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою « _____ »

Секретар ЕК

« _____ » _____ 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	
1.1 Проблеми й фактори безробіття та шляхи їх вирішення для різних груп населення.....	8
1.2 Реалізація державної політики у сфері працевлаштування.....	16
1.3 Сучасні програми з працевлаштування для ВПО.....	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	
2.1. Час та місце проведення досліджень.....	30
2.2. Процедура проведення дослідження.....	30
2.3. Методи та інструменти дослідження.....	31
2.4. Характеристики вибірки.....	33
2.5 Етичні принципи.....	34
2.6. Концептуалізація та операціоналізація понять.....	35
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ З	
ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДЛЯ ВПО В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	
3.1 Програмна діяльність з працевлаштування для ВПО в умовах війни.....	37
3.2 Зміст та особливості консультування ВПО щодо пошуку роботи та працевлаштування.....	53
3.3 Шляхи оптимізації програм з працевлаштування для ВПО.....	72
РОЗДІЛ 4 ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	77
ВИСНОВКИ	80
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	82

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТОК А ОПИТУВАЛЬНИК ДЛЯ КООРДИНАТОРІВ ПРОГРАМ З ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ.....	93
ДОДАТОК Б ОПИТУВАЛЬНИК ДЛЯ КОНСУЛЬТАНТІВ ПРОГРАМ З ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ.....	95

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БСП - Бюро статистики праці

БФ - благодійний фонд

ВВР - Відомості Верховної Ради

ВПО - внутрішньо переміщена особа

ГО - громадська організація

ЄС - Європейський союз

ЄСВ - єдиний соціальний внесок

ЗУ - закон України

КСВ - Корпоративна соціальна відповідальність

МОЗ - Міністерство охорони здоров'я

МОП - Міжнародна організація праці

МОМ - Міжнародна організація з міграції

НУО - неурядова організація

ВСТУП

Воєнні дії значним чином впливають на життя людей, в тому числі, на пошук роботи та працевлаштування. Через руйнування соціальної інфраструктури, житлових будинків стає неможливим перебування на такій території. Тому, людям необхідно перебиратися на іншу територію, де можна безпечно жити й забезпечувати гідне життя собі та родини.

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році російської федерації на територію України за даними Міністерства соціальної політики України, кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО) в країні досягла 4,9 млн громадян (Кабінет Міністрів України, 2023). «Більшість ВПО походять зі Сходу та Півдня країни – відповідно 67 % (приблизно 3,4 млн осіб) та 17 % (близько 867 тис. осіб) з яких 60 % – жінки, 40 % – чоловіки. Кожний п'ятий серед зареєстрованих ВПО (21,6 %) – дитина віком до 17 років. Такий самий відсоток становлять особи, старші 65 років» (Національний інститут стратегічних досліджень, 2023).

Працевлаштування ВПО стимулює економічне зростання, адже вони стають не тільки споживачами, але й платниками податків, однак саме цей статус посилює цілий ряд типових проблем. Так, за даними приймалень Української Гельсінської спілки, найчастіше представники ВПО вказують на відсутність вакансій за спеціальністю та рівнем освіти; часто роботодавці за наявні робочі місця пропонують дуже низьку заробітну плату; має місце складність оформленням через брак документів, які були втрачені через війну (Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2023).

Також ВПО стикаються з іншими проблемами під час пошуку роботи: відсутність житла, стрес, низька вмотивованість до пошуку роботи, невпевненість і незнання подальшого плану власних дій, важка пристосовуваність до умов життя (Білик, 2017).

Слід зазначити, що існує доволі багато установ та організацій різних форм власності, які надають допомогу ВПО в пошуках роботи за новим місцем перебування. Доволі часто їхні програми з працевлаштування включають

напрямки роботи з адаптації та інтеграції у місцеві громади, що допомагає ВПО швидко пристосуватися до нових умов життя та уникнути складних життєвих обставин через безробіття. Найбільш ресурсною та потужною структурою у сфері працевлаштування є Державний центр зайнятості, який надає послуги з пошуку роботи, профорієнтації, організовує професійне навчання, надає ваучери на навчання та гранти для започаткування або розвитку вже існуючого бізнесу (Постанова Кабінет Міністрів України, 2024). Важливим елементом їхньої діяльності є співпраця з недержавним сектором, наприклад, спільно з Career Hub ГО «Центр “Розвиток корпоративної соціальної відповідальності”» в межах програми USAID «Мріємо та діємо» було створено програму для перекваліфікації молоді (Careerhub, 2023). Щодо громадських ініціатив з працевлаштування в умовах війни, то доволі дієвою є робота Центрів підтримки «ЯМАРІУПОЛЬ», які надають комплексну професійну підтримку: медичну, гуманітарну та соціально-психологічну, що допомагає у процесі працевлаштуванні та професійної орієнтації.

Отже, допомога з подолання безробіття та працевлаштування являється дуже важливою та необхідною для ВПО, оскільки через війну їм доволі складно налагоджувати своє життя в нових умовах, що свідчить **про актуальність теми** магістерської роботи.

Відповідно, **мета дослідження:** проаналізувати національні та регіональні програми працевлаштування для ВПО, виявити специфіку провадження з урахуванням умов війни, означити недоліки та можливості вдосконалення.

Завдання дослідження:

- 1) Означити основні теоретичні аспекти національних та регіональних програм з працевлаштування для ВПО
- 2) Розкрити зміст та вивчити програмну діяльність щодо працевлаштування ВПО в умовах війни
- 3) Виявити основні деталі процесу консультування щодо пошуку роботи та визначити їх відповідність до запитів ВПО

4) Надати рекомендації щодо вдосконалення програм з працевлаштування ВПО в умовах війни

Об'єкт дослідження: працевлаштування в умовах війни.

Предмет дослідження: державні та регіональні програми працевлаштування для ВПО в умовах війни в Україні.

Теоретична значущість полягає в детальному вивченні державних та регіональних програм з працевлаштування для ВПО в умовах війни та визначення рівня відповідності до запитів ВПО.

Практична значущість допоможе в роботі організаціям та установам державного та недержавного сектору, котрі займаються проблемами подолання безробіття та надають допомогу з пошуку роботи для ВПО.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та двох додатків, загалом 96 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДЛЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

1.1 Проблеми й фактори безробіття та шляхи їх вирішення для різних груп населення

Існують різні варіанти визначення поняття «безробіття», але найчастіше його розглядають як соціально-економічне явище, під час якого людина «не має змоги реалізувати свій трудовий потенціал та отримати винагороду за свою діяльність». Міжнародна організація праці (далі - МОП) у своїх нормативних документах визначає, що «безробітними вважаються особи від 15 років і більше». Державним комітетом статистики визначено, що безробітними є особи, які підпадають під наступні умови:

1. «В період останніх чотирьох тижнів, які передували поданню намагались відкрити власну справу, або знаходились в активному пошуку роботи».
2. «Не займались діяльністю або не мали робочого місця, на якому б отримували кошти».
3. «В період 2-х тижнів хотіли працювати за наймом або організувати власну справу, з метою отримання доходу» (Наказ Державного комітету статистики України від 19.01.2011р. № 12).

Також людину вважають безробітною, якщо вона тільки приступає до роботи протягом останніх 2-х тижнів, або ж очікує відповіді від роботодавця про своє прийняття на роботу. В розрізі безробіття, виділяються категорії людей, які можуть бути залучені до робочої діяльності, їх також відносять до категорії економічно активного населення. Людей, «котрі не мають змоги тимчасово або ж на постійній основі реалізувати свій робочий потенціал, а також безробітні та зайняті громадяни, відносяться до категорії економічно неактивного населення» (Ільч&Акіліна, 2012).

Важливо зазначити, які категорій населення відносяться до економічно неактивного населення. Отже, відповідно до ЗУ «Про зайнятість населення» до цієї категорії відносяться «особи, віком від 16 років; які за станом здоров'я не можуть працювати або ж припинили діяльність з часом через погіршення здоров'я; студенти, учні, курсанти, які навчаються в навчальних закладах денної форми навчання; люди з інвалідністю, які отримують допомогу; громадяни, котрі за певних обставин не могли працевлаштуватись або ж не мали змогу знайти роботу, але готові працювати та мають для цього можливості тощо» (Закон України «Про зайнятість населення», Відомості Верховної Ради № 24, ст. 243, 2013).

Важливо зазначити про державні структури, які готують відповідні документи як підстави для отримання статусу безробітного та дозволяють стати на облік й отримувати відповідні виплати й допомогу в пошуку роботи. В першу чергу, це Бюро статистики праці (далі - БСП), яке регламентує, що людина може вважатися безробітною, якщо для неї не має необхідної роботи за місцем звернення або вона не здатна працювати за станом здоров'я та якщо протягом останніх чотирьох тижнів активно шукала й не знайшла собі роботу (ЗУ «Про зайнятість населення», Відомості Верховної Ради, 2013, № 24, ст.243).

Існує ще одна нормативна вимога щодо визначення статусу безробітних, а саме «...до безробітних відносяться люди, які активно шукають роботу протягом останніх 12 місяців, а не лише 4-х тижнів, як це було раніше», тобто до прийняття даної норми закону (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243). Цей пункт являється одним із ключових у визначенні безробіття, але водночас викликає певні суперечки. Якщо людина припиняє активний пошук роботи, БСП не вважає її ні частиною робочою сили, ні безробітною. Це означає, що людина викреслюється зі статистики як працевлаштована або безробітна особа. Таких людей БСП відносить до категорії «незначно прив'язані до робочої сили». Деякі дослідники (Попов, 2006; Краєвська & Нагорна, 2018) визначають декілька типів безробіття:

1. Структурне: даний феномен виникає тоді, коли з'являються нові професії, яких раніше не було, а існуючі професії втрачають затребуваність.

2. Фрикційне: виникає, коли люди шукають нову роботу, але ще не знайшли її (людина хоче звільнитись, але ще не знайшла нову роботу і знаходиться в пошуках, випускник університету шукає першу роботу, жінка повертається з декретної відпустки на роботу, підприємство зачинається й робітники втрачають роботу).

3. Циклічне: зниження попиту на товари та послуги, через що відбувається звільнення працівників, таким чином компанії зменшують витрати, скорочуючи штат працівників.

4. Приховане: люди працюють неповний робочий день.

5. Сезонне: виникає в певні пори року, коли попит на робочу силу зменшується (наприклад, дане явище спостерігається в сільському господарстві, туризмі).

6. Природне безробіття: неминуче явище, котре завжди існуватиме навіть при найліпшому рівні економіки, воно виникає через фракційне та структурне безробіття.

7. Класичне безробіття: виникає, коли рівень заробітної плати високий і роботодавці не мають змоги найняти бажаних працівників.

Оскільки мета нашої роботи стосується ВПО в умовах війни, то важливо визначити як визначається цей статус у нормативних документах. Отже, згідно з Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та Законом України «Про соціальні послуги» до категорії ВПО відносять громадян України, які постійно проживають на території нашої країни, але були вимушені або за власної волі, самостійно, змінити місце проживання через збройний конфлікт, тимчасову окупацію, насильство, порушення прав людини або стихійні лиха.

Статистика щодо ВПО з початку війни в Україні свідчить про значний попит на працевлаштування або підтримку з боку держави. Так, згідно даних дослідження МОМ на 01 вересня 2022 року майже половина ВПО (44%) із

загальної кількості ВПО (4,9 млн. осіб) не отримувала доходу. Лише одна третина опитаних вказували заробітну плату як основне джерело доходу після переміщення, а 24% зазначили, що покладаються на державну підтримку (Національний інститут стратегічних досліджень, 2023).

Безробіття для ВПО є дуже серйозним викликом, найчастіше вони стикаються з проблемами щодо необхідності забезпечення базового рівня своєї життєдіяльності та членів своєї родини: харчування, житло, соціальні виплати, освіта для дітей, особливо коли дітям потрібно ходити до дитячого садка, медичні послуги, працевлаштування та забезпечення гідного рівня життя для існування та розвитку дітей.

Інша серйозна проблема - це руйнування промислової та житлової інфраструктури через війну. Функціонування підприємств було зупинилося через загрозу для життя людей. Деяким з підприємств вдалося евакуювати обладнання та інші необхідні ресурси, щоб відновити свою роботу в більш безпечному місці, але при цьому було втрачено велику кількість професійних кадрів.

Згідно з дослідженнями (Мельник & Лещук, 2022) «вплив збройної агресії РФ на ендогенний потенціал регіонів України лише з 24 лютого до 22 березня 2022 року спричинив дуже негативний вплив на бізнес, оскільки більшість компаній (86%) змушені були зупинити, уповільнити або звузити свою діяльність. Майже половина (48%) з даних компаній працює лише частково або фактично не працює. Лише 13% компаній змогли зберегти свою діяльність як було в довоєнний період. І лише 6% бізнесу працює на повну потужність».

Опитування підприємств, котре проводила компанія Градус в липні 2022 року, вказують що 12% повністю та 20% частково відкрили або мають намір перевезти підприємство в нове місце, 18% планують відкрити відділення, але ще не розпочали процес. Серед опитаних 72% вказали, що залишились в Україні, а решта частково або повністю перенесли свою діяльність за кордон, переважно в Польщу (Giacomo Anastasia, a Tito Boeri,b,c,d Marianna Kudlyake,f,c,d and Oleksandr Zholudg).

Внаслідок руйнування компаній люди ставали безробітними, держава не могла належним чином задіювати трудовий потенціал громадян для розвитку соціально-економічної сфери. Оскільки люди не платять податки та соціальні внески, це призвело до зменшення надходжень до соціальних фондів. Таким чином погіршується соціальне становище населення, що призводить до зниження рівня життя. Люди, котрі потребують допомоги, не мають змоги отримати її через відсутність коштів.

Найбільшою перешкодою для працевлаштування ВПО є дефіцит або відсутність житла, оскільки «2,4 млн. українців втратили домівки за час війни». Навіть до війни 2021 році, згідно з даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи, майже половина населення України (49,8%) проживали у перенаселеному житлі. В зв'язку з воєнними діями важко оцінити втрати житлового фонду країни, аби спрогнозувати показники перенаселеності житлових приміщень, але цілком зрозуміло, що даний показник знизився і не покращиться, допоки країна знаходиться в стані війни. Коли йдеться про вирішення житлових питань, складно знайти єдиний підхід, аби задовільнити потреби для кожного, оскільки ВПО та громади, де вони мешкають, мають різні потреби та ресурси. Згідно з дослідженнями (Близнюк & Яценко, 2022), тільки з 24 лютого по 17 березня було пошкоджено або знищено 1600 житлових будинків.

Заступник голови представництва Міжнародної організації з міграції в Україні Стівен Роджерс зазначив, що «55% переселенців – це жінки. Ми знаємо, що в кожній четвертій сім'ї ВПО є люди з інвалідністю. І майже кожна п'ята сім'я має дитину віком 1-5 років. З самого початку і зараз головною потребою залишається фінансова допомога. Адже ви перемістилися в інший регіон і вам потрібно тут знайти роботу», – каже він в інтерв'ю Радіо Свобода.

В умовах війни для ВПО єдине можливе вирішення проблеми житла - це його оренда, але ситуація є доволі складною через високий попит та невеликі пропозиції. Більшість ВПО сплачують дуже високу орендну плату, що становить значну частину їхнього доходу. Зазвичай вважають, що помешкання є доступним, коли на його оренду витрачають не більше 30% свого доходу. На

початок 2022 року вартість оренди квартири в Україні становила від 4290 грн. або 30,6% від середньої заробітної плати. Згідно з даними Державної служби статистики України, у грудні 2023 року середня місячна оренда однокімнатної квартири сягнула 6 605 гривень. Найдорожчими регіонами для оренди житла виявилися Закарпатська та Львівська області. На Закарпатті вартість оренди за рік повномасштабної війни зросла на 46,2% і сягнула 12 731 грн. У Львівській області вартість оренди однокімнатної квартири з початку року зросла на 7,4% і склала 11 789 гривень.

В 2022 році мінімальна заробітна плата складала 6500 грн., а з 1 жовтня 2022 року – 6700 грн., що на 700 грн. (11,67%) більше, ніж в 2021 році (6000 грн.), на 01 квітня 2024 року мінімальна заробітна плата піднялась до 8000 грн., що не є суттєвим підвищенням. Отже, для ВПО, котрі проживають у великих містах, оренда житла, враховуючи той фактор, що людина буде отримувати на роботі мінімальну заробітну плану, здебільшого недоступна.

Згідно з дослідженнями, описаними в роботі *Internal migration during the war in Ukraine: Recent challenges and problems* (Halyna Voznyak, Olha Mulska, Oleksiy Druhov, Khrystyna Patytska and Iryna Tymechko (2023)) після проведення глибинних інтерв'ю ВПО зазначили, що після вимушеного переміщення більше ніж третина має дохід до 5000 гривень, що на 25 відсотків в пунктах графіку більше, ніж до війни. У 36,1% осіб з числа ВПО зросли доходи від 5 тис до 10 тис. гривень. До вимушеного переміщення 41,7% опитаних ВПО мала середній дохід від 10 тис. до 20 тис. гривень та 33,3% людей від 20 тис. до 30 тис. гривень. У 2,8% дохід був більш ніж 40 тис.грн.

Щодо виплат, які надає держава, згідно з дослідженням (*Forced displacement from and within Ukraine: Profiles, experiences, and aspirations of affected populations*) більш ніж 60% опитаних ВПО вказали, що фінанси є однією з найбільш актуальною потребою. Респонденти вказали про відсутність або ж часткову відсутність фінансової підтримки. Близько 54% домогосподарств ВПО з дітьми до 5 років вказали, що стикнулися з проблемою отримання їжі для дітей. Одна третина осіб (34%) відчула дефіцит нехарчових товарів, таких як одяг та

взуття. Підготовка до зими, комплекти постільної білизни (56%), теплий одяг (76%) та взуття являються найбільш проблемними в отриманні нехарчовими товарами згідно з опитуванням в липні 2022 року.

Із початком введення воєнного стану на території країни, ціни на всі товари значно зросли, через що люди звільнялись, адже не могли належним чином забезпечити себе та свою родину, в наслідок чого збільшувався рівень безробіття. Уряд виділив 21,5 млрд грн на програму "ЄПідтримка", якої мало було вистачити для 3,3 млн осіб. Проте, протягом трьох тижнів з моменту впровадження програми, звернулося майже 5 млн осіб. Програму закрили, а уряд в свою чергу виділив додаткові кошти. Тимчасові виплати змінено, суми збільшено: 3000 грн на місяць для дітей та людей з інвалідністю, 2000 грн для усіх інших громадян. Допомога доступна лише тим, хто зареєструвався як ВПО та подав заявку. Починаючи з травня, допомога доступна лише тим ВПО, хто не може повернутися до місця проживання. Список територій моніториться та переглядається постійно Міністерством реінтеграції. Допомога виплачується щомісячно, поки діє воєнний стан (Liliana Filipchuk, Olena Syrbu).

Серед інших проблем, з якими стикаються ВПО під час пошуку роботи, називають відсутність роботи за фахом в новому місці проживання, складнощі з працевлаштуванням на новому місці, проблеми нестачі часу і грошей на перекваліфікацію для нового місця роботи.

Також неможливий вихід на роботу людям з маленькими дітьми, оскільки складно влаштувати дітей в дитячий садочок унаслідок нестачі місць. Як вказують дослідники «структурно-функціональна модель професійної реадaptaції внутрішньо переміщених осіб, ситуація вимушеної внутрішньої міграції призводить до соціальної дезадаптації особистості, ознаками якої є депресивні стани, пасивність, конформізм, неготовність адекватно вирішувати проблеми облаштування, зокрема професійного, у нових умовах» (Бочелюк & Панов, 2020).

Суттєво ускладнюють процес адаптації до нового місця проживання бажання ВПО швидше повернутися додому (UNHCR, LIVES ON HOLD:

INTENTIONS AND PERSPECTIVES OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE), неможливість знайти роботу з гідною зарплатою (не відповідає рівню колишніх заробітків шахтарів та висококваліфікованих працівників), роз'єднання сім'ї, оскільки частина родини могла залишитись на окупованих територіях (Трубавіна, 2015).

У наукових публікаціях також описують психологічні проблеми для ВПО, які пов'язані з невизначеністю, що буде далі і як діяти зараз в моменті, психологічні травми через спостереження руйнувань, насильство, почуття провини через те, що довелось покинути домівки та просити допомоги, почуття безпорадності, страх перед змінами, відчуття незахищеності. Доволі часто тривожать людей розлучення з домашніми тваринами, новий досвід життя в місцях компактного проживання ВПО.

Беручи до уваги вище перераховані проблеми, українцям необхідна підтримка на декількох рівнях не лише в плані роботи, а й в гуманітарному, ресурсному та психологічному плані. Якщо люди не зможуть знайти підтримки в країні, вони будуть змушені шукати її за кордоном. На 30 вересня 2023 року близько 4,2 мільйонів громадян України знаходяться у країнах Європейського союзу (далі ЄС) як особи, які перебувають під тимчасовим захистом. Більшість з них (65% у Польщі, 51% у Чехії та інших країнах) вже працюють. Ця робота не завжди відповідає їхній професії чи кваліфікації, але допомагає їм адаптуватися до нових умов інтеграції в суспільство країни перебування. Така ситуація, ймовірно, ускладнює їхнє повернення на батьківщину (Лібанова, 2022). Через міграцію за кордон зменшується населення України, погіршується соціальний та економічний стан країни через те, що люди не працюють й не розвивається економіка і країна таким чином буде занепадати.

Отже огляд літератури свідчить, що безробіття для ВПО в умовах війни являється серйозною проблемою, оскільки через втрату роботи вони не мають можливості орендувати житло за новим місцем перебування, забезпечувати себе та членів родини базовими речами для існування через незначні виплати по безробіттю. Серед факторів, котрі не дають змогу знайти роботу та самотужки

забезпечувати власні потреби та потреби родини: відсутність житла, втрата документів під час переїзду, незнання ринку праці в регіоні, в якому люди знаходяться, недостатній рівень заробітної плати, аби мати змогу забезпечувати себе усім необхідним, особливо коли в родині є діти, потреба у гуманітарному забезпеченні. Означені фактори частково перегукуються з факторами в мирний час, але все ж є відмінності, особливо для ВПО, котрим складно знайти житло, вони можуть втратити документи під час переїзду, заробітна плата на недостатньому рівні аби забезпечувати себе та родину.

Також ВПО часто відчувають стрес та психологічну нестабільність, оскільки пережили травмуючий досвід, під час переїзду з зон проведення бойових дій, їх тривожить розлука з близькими, котрі залишились на окупованих територіях, незнання як діяти та що буде в майбутньому, через що з'являється відчуття безпорадності.

1.2 Реалізація державної політики у сфері працевлаштування

Державні структури та установи активно працюють над розв'язанням проблеми безробіття серед населення. Законодавство, зокрема, Закон «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про місцеве самоврядування» та «Про місцеві державні адміністрації», визначає права та гарантії для безробітних. МОЗ України також регулює стандарти надання соціальних послуг, включаючи матеріальну підтримку та реабілітаційні послуги для осіб з інвалідністю та малозабезпеченими громадянами, які не працюють.

Згідно з першим розділом Закону України «Про зайнятість населення», соціальний захист у випадку безробіття включає різноманітні заходи, які передбачені державним соціальним страхуванням та законодавством про зайнятість населення. Серед соціальних послуг є можливості професійної підготовки або перепідготовки, пошук роботи та допомога у працевлаштуванні, компенсація для роботодавців, надання ваучерів для перепідготовки громадян,

заходи сприяння зайнятості ВПО, а також інформаційне та консультативне обслуговування щодо працевлаштування.

Згідно з (UNHCR, Regarding State Strategy on Internal Displacement (2023-2025) and its Operational Plan) Уряд України 7 квітня 2023 року затвердив державну стратегію стосовно ВПО на 2023-2025 рік. Стратегія спрямована на державну політику для покращення ефективності реагування на переміщення людей через воєнні дії та спрямовуватиме увагу на вирішення проблем, з якими стикаються люди під час переміщення. Стратегія містить п'ять основних цілей: зміцнення державної спроможності реагувати на проблеми ВПО (оцінка потреб, вдосконалення інформаційної бази, оновлення законодавства); забезпечення евакуації населення з зон активних бойових дій; сприяння інтеграції ВПО (соціальна інтеграція, підтримка громад, поетапне переселення з місць компактного розміщення); розвиток спроможностей приймаючих громад (забезпечення житлом, моніторинг інтеграції, професійна підготовка, залучення ВПО до прийняття рішень); підтримка в безпечному поверненні до місць проживання та реінтеграції ВПО (розвиток державної політики щодо повернення, компенсація за знищене майно, планування стосовно відновлення регіонів пошкоджених внаслідок бойових дій). На законодавчому рівні прийняті закони про: компенсацію за пошкодження та знищення об'єктів нерухомого майна включено до порядку денного 2911-IX від 07.02.2023; обов'язкову евакуацію в постанові №209, включення соціальної інтеграції до соціальних послуг в постанові №248, постановами №264 та №237 зазначено оновлення системи державних послуг у сфері зайнятості.

Стосовно ВПО діє цілий ряд документів, котрі захищають їх та надають права на отримання допомоги: Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Постанова Кабінету Міністрів України № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», Постанова Кабінету Міністрів України № 331 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні», Постанова

Кабінету Міністрів України № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», Постанова Кабінету Міністрів України № 333 «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану», Постанова Кабінету Міністрів України №445 «Про реалізацію спільного з Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй (далі ООН) у справах біженців проекту щодо додаткових заходів із соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб», Постанова Кабінету Міністрів України № 446 «Про реалізацію спільного з Всесвітньою продовольчою програмою ООН проекту щодо додаткових заходів із соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб», Постанова Кабінету Міністрів України № 457 «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України», Постанова КМУ від 8 липня 2015 р. № 505 «Про затвердження Основних напрямів розв'язання проблем зайнятості внутрішньо переміщених осіб на 2015-2016 роки». Всі ці документи дозволяють регламентувати діяльність з надання допомоги на час безробіття, отримати необхідну професійну підготовку, мати можливість перепідготовки або підвищення кваліфікації. Звісно, існують різні причини виникнення та види безробіття, при яких потрібно вживати різних заходів. Наприклад, в своїй праці Т. Костенко «Шляхи подолання безробіття в Україні» описала заходи, котрі можуть бути актуальними для вирішення деяких проблем ВПО, серед яких: створення нових служб зайнятості, впровадження системи стимулювання для роботодавців, розвиток передових технологій для полегшення працевлаштування та створення нових робочих місць, надання субсидій випускникам курсів перекваліфікації та організації стажувань на підприємствах з можливістю отримати досвід, або навіть змогою працевлаштуватись, розвиток професійно-технічної освіти, забезпечення доступу до бази даних про вакансії та її оперативне оновлення, посилення взаємодії та координації роботи державних та приватних служб зайнятості, бронювати робочі місця на підприємствах.

Якщо створювати все більше центрів зайнятості та інформувати про можливості працевлаштування людей та навчань, то можна збільшити охоплення клієнтів яким зможуть допомагати центри зайнятості. Стимулювання роботодавців наймати молодь допоможе швидше працевлаштовуватись молодим людям та працювати саме за фахом. Міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України Ірина Верещук в своєму інтерв'ю для Кореспондент. Net розповіла, які стратегії вирішення проблем, пов'язаних з ВПО реалізовує держава.

Нині Урядом розробляються програми, покликані побороти високий рівень безробіття. Але перш ніж скористатись даними програмами, необхідно отримати статус зареєстрованого безробітного. Зробити це можна шляхом використання наступних методів реєстрації: особистий візит до центра зайнятості, реєстрація через єдиний державний портал електронних послуг або мобільний застосунок “Дія”. Розмір допомоги по безробіттю для кожної особи встановлюється індивідуально. Проте, під час діючого воєнного стану, максимальна сума цього виду допомоги не може перевищувати розміру мінімальної заробітної плати, установлені законодавством на 1 січня кожного року. У 2023 році цей показник складав 6700 гривень (Державна податкова служба України, мінімальна зарплата у 2023 році). Допомога по безробіттю призначається з першого дня після отримання статусу безробітного. Протягом терміну воєнного стану її тривалість обмежена, тобі ж надається протягом 90 днів. Однак для осіб передпенсійного віку, які мають необхідний страховий стаж, тривалість видачі допомоги не може перевищувати 360 календарних дні.

Якщо ВПО або особа, яка перебуває на територіях, де відбуваються бойові дії та у них не розірваний трудовий контракт, то людина має право розірвати контракт в односторонньому порядку, подавши відповідну заяву до центра зайнятості. Особи, зацікавлені в пошуку роботи, можуть здійснювати самостійний пошук на Єдиному порталі вакансій або оформити підписку на вакансії через чат-боти у Telegram та Viber. Звісно, люди мають змогу звернутись за допомогою до фахівців центру зайнятості, що може суттєво прискорити

процес пошуку роботи. Зазвичай фахівці допомагають у підборі кандидатів на конкретні вакансії, включаючи організацію професійної підготовки для безробітних на бажану вакансію, куди людина хоче працевлаштуватися.

Серед послуг, які надає Державна служба зайнятості; профорієнтація, планування працевлаштування, допомога в пошуку роботи. Організовує професійне навчання для тих, хто перебуває без роботи. Вони навчають затребуваним робочим професіям, які широко відомі на ринку праці. Це навчання може бути оплачене роботодавцем або проводитися для самозайнятих осіб, які мають намір створити свою власну справу. Фінансування професійного навчання безробітних осіб здебільшого здійснюється за кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Служба має свою власну мережу сучасних центрів професійно-технічної освіти, де дорослі можуть отримати навчання з 95 різних робочих спеціальностей та 335 програмами навчання. Детальну інформацію щодо графіку формування учбових груп та доступності професійних програм можна знайти онлайн. Після успішного закінчення навчальних курсів, слухачі отримують документ державного зразка, який підтверджує їхню нову кваліфікацію.

Громадяни з професійно-технічною або вищою освітою, не зареєстровані у службі зайнятості як безробітні, можуть безкоштовно отримати від служби зайнятості ваучер на навчання та підвищити свій професійний рівень. Ваучер на навчання надає можливість пройти перепідготовку за робітничими професіями, підвищити рівень освіти, підвищення або отримання нової кваліфікації або спеціалізації, а також є змога пройти підготовку за спеціальністю для здобуття магістерського рівня. Ваучери надаються певним категоріям громадян (вимоги можна переглянути на сайті Державної служби зайнятості), включаючи внутрішніх переселенців, що відповідають певним критеріям затвердженого Мінекономіки списку професій та спеціальностей. Максимальна вартість ваучера може бути не більше 10-кратного розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що на сьогодні становить майже 30 280 гривень. У випадку,

якщо вартість навчання перевищує цю суму, роботодавець або фізична особа повинні доплатити різницю самостійно.

Люди, які за різних причин залишилися без роботи, можуть долучитися до так званої «Армії відновлення», виконуючи роботу, котра направлена на відновлення країни. Таким чином безробітні мають змогу виконувати суспільно корисні роботи, які мають оборонний характер, роботу з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру. Це можуть бути роботи, спрямовані на задоволення потреб ЗСУ, інших військових формувань та сил цивільного захисту, а також роботи для забезпечення загальних потреб функціонування економіки та життєдіяльності населення. Наприклад, облаштування та укріплення блок-постів, вирубка дерев для формування окопів, заготівля дров, розбір завалів та відновлення пошкоджених будинків та інша суспільно корисна робота. Учасники отримуватимуть оплату не нижче мінімальної зарплати, яка зараз становить 6700 гривень. Це в більшості випадків вище, ніж допомога по безробіттю.

Загалом, Кабінетом Міністрів України було затверджено бюджет Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2023 рік у розмірі майже 17 мільярдів гривень. Цей бюджет був залучений безпосередньо на виплати допомоги по безробіттю, компенсації роботодавцям за працевлаштування, часткова компенсація безробіття та мікрогранти для малих підприємців (Iryna Vodnar, Evgeniia Petrivska).

Серед міжнародних організацій, які надають допомогу: Міжнародний комітет Червоного Хреста та Товариство Червоного Хреста України, Програма ЮНІСЕФ «Спільно», Агенство ООН в справах біженців UNHCR та інші. Постраждалі від війни мають змогу отримати допомогу від 2200 до 2500 гривень на людину щомісяця і виплачують її протягом трьох місяців (Дія).

Також держава допомагає ВПО з житлом, котре надається зі спеціального фонду, сформованого сільськими та міськими радами або уповноваженими на це органами. Надається житло терміном до 1 року з можливістю подовження терміну. Житло має бути не менше 6 кв. м на одну людину.

Також Міністерство соціальної політики України створило онлайн платформу «єДопомога», через яку особи зі статусом ВПО, особи постраждалі від війни та люди із вразливих категорій мають можливість отримати грошову допомогу безпосередньо від держави, а також виплати від міжнародних організацій. Також є змога отримання та надання волонтерської допомоги через даний сервіс. Окрім цього, ВПО мають право на отримання безкоштовних ліків в межах програми «Доступні ліки».

Також діє Лінія Національної психологічної асоціації, люди мають змогу отримати відповідь на питання зі сфери охорони здоров'я, зателефонувавши до контакт-центру Міністерства охорони здоров'я (далі МОЗ), звернутись до лінії емоційної підтримки Міжнародної організації з міграції знайшовши контакти на сайті МОЗ України. Також діє Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» в рамках якої можливо отримати різноманітні послуги, спрямовані на підтримку психологічного здоров'я, включаючи консультації психологів, психіатрів, психотерапевтів. Створюються онлайн матеріали, банери та різноманітні акції у сфері ментального здоров'я, аби люди вчилися також самотужки справлятися зі своїм психоемоційним станом.

Студенти під час здобуття вищої освіти зі статусом ВПО мають змогу отримувати виплати у вигляді соціальної стипендії, частково оплачене або безкоштовне проживання в гуртожитку, повна оплата навчання. Діти та підлітки у дошкільних, загальноосвітніх, та професійно-технічних закладах освіти мають змогу отримувати безкоштовне харчування (Національна соціальна сервісна служба України).

Згідно зі звітом Державної Служби зайнятості за 2023 рік, вдалося досягнути наступних результатів: було надано послуги 661 тис. громадян, 295. тис українців знайшли нове місце роботи, 33 тис. безробітних завершили професійне навчання, 18 тис. людей отримали ваучери на навчання, 20 тис. громадян працевлаштовано за компенсаційними програмами для роботодавців, з них 14 тис. внутрішньо переміщених осіб з компенсацією витрат на оплату праці роботодавцями, 10 тис. осіб отримали позитивне рішення щодо грантів для

розвитку власного бізнесу, 74. тис безробітних були залучені до суспільно-корисних робіт в рамках програми «Армія відновлення».

Отже, аналіз державної політики у сфері працевлаштування дає підстави стверджувати, що діяльність державних центрів працевлаштування, у цілому, враховує потреби ВПО з подолання безробіття в умовах війни.

Центри зайнятості активно розвивають свою діяльність онлайн, роблячи доступними свої послуги незалежно від місця перебування людей. Основні види діяльності: використання онлайн платформи для пошуку роботи; виплати допомоги безробітнім та ВПО, котрі переїхали із зони бойових дій; надання податкових пільг та субсидій для роботодавців, які працевлаштовують безробітних; фінансування програм підготовки та перепідготовки громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах.

1.3 Сучасні програми з працевлаштування для ВПО

Держава активно працює задля створення умов, аби ефективно функціонував ринок праці. Результати реалізації державних програм з працевлаштування дійсно вражають, але більшість безробітних все ще залишаються без роботи. Держава встановила певні цілі для врегулювання проблеми з працевлаштуванням та активно працює над їх досягненням. Проте не всі проблеми, з якими стикаються безробітні, має змогу реалізувати державний апарат самотужки. Тож варто зробити висновок, про необхідність співпраці з громадськими та благодійними організаціями для розробки програм з розв'язання проблем, пов'язаних з працевлаштуванням:

1) Центр адаптації «ЗМІСТ» допомагає ВПО з економічної, соціальної адаптації та інтеграції в громадах. Програма з працевлаштування почала діяти в червні 2022 року в Полтавській області. Серед послуг, які надає програма: проведення співбесід формування професійного профілю та допомога в пошуку роботи, проведення навчань на теми самозайнятості та власної справи, навчання новим професіям. Також ВПО мають змогу отримати психологічні консультації,

взяти участь в тренінгах та лекціях із профілактики різних захворювань. Серед активностей присутні й дозвіллієві програми, такі як заняття йогою, арт терапія, скандинавська ходьба, відвідування різних культурних заходів та інші активності. За час реалізації проєкту було проведено 589 співбесід з ВПО з працевлаштування і 74 ВПО було працевлаштовано.

2) БФ «ЯМаріуполь» займається наданням допомоги маріупольським переселенцям по всій Україні. ВПО мають змогу отримати різного роду допомогу: гуманітарну підтримку, психологічні консультації, юридичні консультації, медичний огляд, допомога з працевлаштування, створені ігрові простори, в яких на певний часу батьки можуть залишити дітей під наглядом вихователя, дозвіллієві заходи для всіх вікових груп, а також можливість розв'язувати питання ВПО в індивідуальному порядку. Програма почала діяти в Дніпрі з квітня 2022 року й за цей час масштабувалась та налічує 18 центрів підтримки. За 2 роки діяльності, допомогу отримали понад 60 тис. маріупольців, з них 3 551 особи були працевлаштовані в рамках програми працевлаштування.

3) Громадська організація (далі ГО) «Професіонали майбутнього» протягом червня-листопада 2022 року у межах програми «Мріємо та діємо», яка втілюється IREX за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), реалізувала проєкт «Твоя кар'єрна перемога». Мета проєкту: підтримати українську молодь, зокрема ВПО для працевлаштування та професійного розвитку. В рамках проєкту реалізовувались наступні активності: проведення 15 онлайн-вебінарів на теми пошуку роботи та старту кар'єри, створення онлайн спільноти в якій учасники могли спілкуватись з експертами програми та отримували відповіді на цікавлячі їх питання, отримання індивідуальних кар'єрних консультацій, податись на різноманітні можливості з працевлаштування, серед яких стажування, освітні програми, професійні курси, навчальні марафони та тренінги, вебінари, майстер-класи, конкурси, стипендіальні програми, були підібрані вакансії котрі пропонували організації-партнери. До проєкту долучився 2501 учасник, 304 учасники проєкту отримали індивідуальні кар'єрні консультації, понад 870 тис. українців охопила

інформаційна компанія проєкту, 117 консультантів/ок провели 628 зустрічей з учасниками/цями проєкту. В рамках проєкту «Ти вдома», який реалізовувався Harry Monday (ГО «Професіонали майбутнього») за підтримки Європейського Союзу та Міжнародного Фонду «Відродження» в рамках спільної ініціативи «Європейське Відродження України» було створено кампанію, зусилля якої направлені на допомогу ВПО в плані працевлаштування, а саме інформуючи людей з приймаючих громад, роботодавців та інших бенефіціарів стосовно проблем, з якими стикаються ВПО для того, аби їх підтримували й розуміли ситуацію.

4) Благодійний фонд «СпівДія» (далі БФ) реалізовує програму з працевлаштування «СпівДія Кар'єра» мета якої надати підтримку українцям щодо їхнього професійного розвитку та працевлаштування. Послуги програми доступні онлайн на всій території України та офлайн в хабах СпівДії. В рамках програми надаються як індивідуальні кар'єрні консультації, так і є можливість пройти тренінги з працевлаштування. Програма реалізовується з червня 2022 року. За час реалізації програми вдалось досягнути наступних результатів: 2854 звернулись до програми та отримали допомогу, було проведено 4468 консультацій, завдяки консультаціям в рамках програми 680 осіб працевлаштувались.

5) БФ «Омріяна країна» реалізовує програму під назвою «Омріяна кар'єра», мета якої допомогти працевлаштуватися людям, які зазнали негативного впливу від наслідків соціально-економічних обставин в Україні. З 2016 року програма надає допомогу в Києві та Київській області, а в 2024 році програма також почала діяти в Запорізькій області. За час реалізації програми понад 3000 учасників отримали допомогу в працевлаштуванні, близько 72% з них працевлаштувались. Програма надає не лише допомогу в працевлаштуванні, її підхід доволі гнучкий й орієнтований саме на соціально-гуманітарні потреби людей, з якими ті звертаються.

б) ГО «Платформа трансформації» також реалізовують проєкт з працевлаштування під назвою Work Service Lviv. Програма існує 9 років і за цей

час було проведено тренінги для 89 груп, в кожній з яких було від 15 до 30 осіб. Проєкт надає наступні послуги: профорієнтація, послуги рекрутера для роботодавців та шукачів роботи, організація тренінгів та майстер-класів мотиваційних, для розвитку певних навичок, особистісні. Також в рамках програми проводяться курси з підвищення кваліфікації та перекваліфікації, оплачується їх часткова або повна вартість. Послуги можуть отримати усі, хто знаходиться в пошуках роботи.

7) Платформа кар'єрного розвитку Career Hub, частина експертної платформи Центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності (далі КСВ)» організовує проєкти для реалізації людського потенціалу у професійній діяльності. Серед проєктів організації числяться «Освітній курс для молоді з інвалідністю "Career Hub Pro"»: фріланс, в рамках якого навчають базовим навичкам копірайтингу, графічному дизайну, відеомонтажу. Спільно з Державним центром зайнятості проводиться навчання з перекваліфікації безробітної молоді. Навчальні кваліфікації «Особливості монтажу та експлуатації сонячних панелей. Монтаж, технічне обслуговування та ремонт електропроводок і освітлювальних електроустановок та мереж, збирання опалубки простих видів, виготовлення арматурних сіток і каркасів та приготування бетонних сумішей, розпалубка та розбирання бетонних та залізобетонних конструкцій». Також організація реалізовувала проєкт, котрий був направлений на навчання волонтерів та волонтерок кар'єрному консультуванню ВПО <https://careerhub.in.ua/projects/>. Даний проєкт реалізовувався протягом липня-листопада 2023 року. Метою проєкта було навчання волонтерів/ок необхідним знанням та навичкам роботи з людьми для подальшого кар'єрного консультування ВПО. Було відібрано в рамках проєкту 25 людей. Протягом проєкту проведено понад 400 консультацій з ВПО.

Загалом, аналіз програм з працевлаштування свідчить, що кожна із зазначених організацій не тільки має власний набір послуг, але й специфічні суміжні послуги, котрі можуть отримати ВПО, звертаючись до них за допомогою.

Надання фінансової підтримки для започаткування або розвитку власного бізнесу одна з програм уряду, котра реалізовується також через службу зайнятості.

8) Програма «Власна справа» служб зайнятості – це можливість отримати грант від 50 до 250 тисяч грн. Однією з ключових умов отримання грантів є створення нових робочих місць. Подання заявок можливе лише через Портал Дія. Разом з заявкою необхідно надати бізнес-план щодо розвитку або започаткування бізнесу. Рішення про надання грантів приймається Державним центром зайнятості. Після погодження бізнес-проекту, грантові кошти перераховуються на окремий банківський рахунок заявника. Ще одна з умов, яку ставлять перед підприємцями, це протягом 6-ти місяців працевлаштувати людей з моменту отримання коштів на створення бізнесу. Протягом трьох років підприємець зобов'язаний повернути отриману суму шляхом сплати податків та зборів, зокрема за працевлаштованих співробітників.

Для стимуляції допомоги в працевлаштуванні безробітних ВПО, держава пропонує бізнесу компенсацію за працевлаштування.

9) Програма «Компенсація на оплату праці за працевлаштованих зареєстрованих безробітних ВПО» передбачає компенсацію за працевлаштування зареєстрованих безробітних з числа ВПО. Компенсація виплачується за умови працевлаштування таких осіб за направленням центру зайнятості на умовах строкових трудових договорів, зберігаючи гарантії зайнятості протягом періоду, що перевищує тривалість виплат вдвічі (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України). Держава надає роботодавцям компенсацію за оплату праці для працевлаштованих осіб з числа ВПО, що перемістилися внаслідок проведення бойових дій. Компенсація надається за кожну працевлаштовану особу на умовах строкового або безстрокового трудового договору, забезпечуючи заробітну плату не нижче мінімального розміру заробітної плати. Програма також надає компенсацію до 50% від мінімальної заробітної плати роботодавцю, якщо він працевлаштовує людину без досвіду роботи. Також працедавець отримує компенсацію єдиного

соціального внеску (далі ЄСВ), якщо працевлаштовує громадян, які офіційно зареєстровані як безробітні більше ніж 6 місяців. Також роботодавці, які надали вакансії із заробітною платою не меншою ніж три мінімальні заробітні плати, можуть отримати компенсацію у розмірі 50% від ЄСВ (Херсонська міська військова адміністрація).

10) Наразі реалізовується програма відшкодування релокації бізнесу та адаптації працівників. Бізнеси, що перебувають у небезпечних зонах, мають можливість подати заявку на переїзд до безпечних регіонів України. Держава надає послуги, які включають в себе перевезення всіх виробничих потужностей, включаючи працівників, за допомогою Укрпошти та Укрзалізниці. «На нових місцях проживання обласні військові адміністрації допомагають знаходити працівникам житло та місця для виробничих потужностей, включаючи коворкінги, що сприяє збереженню робочих місць та переїзду людей (Тетяна Бережна, заступниця міністра економіки України, 2023).

11) Реалізовується програма «Армія відновлення», яка своєю діяльністю як і допомагає розв'язувати проблему з працевлаштуванням безробітних, так і вирішує гуманітарні, соціальні, відновлювальні, захисні потреби держави.

12) Серед корисних сервісів та чат-ботів, якими варто за потреби скористатись ВПО, слід виділити SaveUA. Даний чат-бот об'єднує людей та волонтерів й потребуючі мають змогу отримати житло, їжу, транспорт і т. п. Партнерами бота являються Міністерство соціальної політики та Українська волонтерська служба. З допомогою сервісу Palyanutsya Info є можливість знайти допомогу в усіх регіонах України, такі як їжа та продукти, ліки, психологічна допомога, розміщення тощо. EducationUaBot допоможе знайти інформацію щодо того, як влаштувати дитину в садок чи до школи, як відновити документи про освіту, де отримати психологічну допомогу, як долучитися до онлайн навчання в Україні та інші послуги. На сайті Дія.Безбар'єрність можливо знайти багато інших корисних ресурсів, на яких можливо знайти допомогу.

13) Реалізовані програми Державною службою зайнятості дають значні результати, що свідчать результати про те, що 295 тис. осіб знайшли роботу і

понад 10 тис. людей отримали гранти на реалізацію власної справи. Але все одно переважна більшість безробітних досі залишається в статусі безробітних.

Підсумовуючи, слід зазначити, що програми з працевлаштування громадського сектору відрізняються від державних програм. Державні програми з працевлаштування, здебільшого, спрямовані на надання допомоги ВПО в пошуку роботи, професійну підготовку, соціальні виплати й консультації з питань соціального захисту. Усі ці послуги здебільшого стандартизовані, їх не можливо змінювати у випадку необхідності. На противагу їм програми від НУО мають більшу різноманітність та гнучкість, виходячи із потреб ВПО та їх інтересів (психологічна підтримка, юридичні консультації, послуги з організації нагляду за дітьми під час відсутності батьків аби вони мали змогу шукати роботу або навчатись).

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Час та місце проведення дослідження

Дослідження проводилось протягом жовтня 2023 року – квітня 2024 року в онлайн форматі з програмними координаторами та надавачами послуг (HR, кар'єрні консультанти) з НУО, котрі впроваджують програми з працевлаштування:

1. Центр адаптації ВПО «ЗМІСТ» (Полтавська область)
2. Центр «Розвиток КСВ» (По всій Україні)
3. БФ «ЯМаріуполь» (По всій Україні)
4. ГО «Професіонали майбутнього» (По всій Україні)
5. БФ «СпівДія» (По всій Україні)
6. БФ «Омріяна країна» (Київ та Київська область)
7. ГО «Платформа трансформації» (Львівська область)

На час проведення дослідження, дослідник знаходився в місті Києві. Через війну в Україні та ускладнення можливості збирати дані під час офлайн зустрічей, дослідження проводилося в онлайн форматі з консультантами та координаторами програм з працевлаштування.

2.2 Процедура проведення дослідження

Дослідження проводилось в декілька етапів: підготовчий, основний та заключний. На підготовчому етапі, який тривав з жовтня 2023 року до січня 2024 року проводився аналіз наявних наукових робіт, статей, програм та досліджень щодо проблем, які стосуються працевлаштування ВПО. На основі проведених досліджень на даному етапі, було вирішено використати напівструктуровані інтерв'ю, пошук програм з працевлаштування, котрі були розглянуті в дослідженні. Після пошуку програм, була налагоджена

комунікація з представниками організацій, які реалізують програми з працевлаштування для ВПО та розроблені гайди для проведення інтерв'ю.

Під час основного етапу з лютого 2024 року по березень 2024 року, були проведені інтерв'ю з програмними координаторами програм з працевлаштування та консультантами, котрі надавали послуги безпосередньо ВПО. Під час проведення інтерв'ю з програмними координаторами, було зібрано інформацію, щодо структурної складової програм, процесу надання послуг, також особливостей впровадження послуг, направлених на вирішення проблем ВПО під час працевлаштування та суміжних проблем, які також вирішують деякі програми. Також було проведено інтерв'ю з консультантами. Обговорювались деталі надання послуг ВПО, з якими запитамі вони найчастіше звертаються, які проблеми виникають під час працевлаштування, як були адаптовані послуги, аби ВПО могли їх отримувати виходячи із потреб сьогодення.

Третій етап – заключний, відбувся з квітня 2024 року по травень 2024 року. На даному етапі було транскрибовано та проаналізовано зібрані дані з інтерв'ю. На основі результатів, отриманих після аналізу інтерв'ю, було виявлено сильні та слабкі сторони програм з працевлаштування та на основі отриманих даних розроблено рекомендації для подальших досліджень, а також можливостей вдосконалення даних програм. Було сформовано висновки щодо проведеного дослідження.

2.3. Методи та інструменти дослідження

Після опрацювання досліджуваних джерел стосовно проблеми, яка досліджувалась в дипломній роботі, було обрано якісний метод дослідження, а саме напівструктуроване інтерв'ю. Для проведення інтерв'ю, було розроблено та погоджено 2 гайди: перший для опитування програмних координаторів, який складався з 15 питань, а другий для консультантів, котрий складався з 12 питань.

Гайд для програмних координаторів було створено аби описати структуру програм з працевлаштування, їх зміст, сильні сторони, обмеження та можливості вдосконалення. Для консультантів, як надавачів послуг, гайд був створений з метою виявлення ключових аспектів процесу консультування з питань працевлаштування та визначити їх відповідність потребам ВПО.

З допомогою відкритих питань вдалось глибше дізнатись про досвід консультування та особисті погляди на ситуацію від надавачів послуг. Закриті питання дозволили отримати інформацію про такі питання, як інструменти та методи, які використовуються під час роботи з клієнтами. Ситуаційні питання допомогли розкрити питання, які стосувались можливих проблем, з якими стикатимуться люди в майбутньому в плані працевлаштування.

Кожне питання було детально прописано, аби розуміти з якими проблемами стикаються надавачі послуг під час консультацій, які причини того, що деякі з запитів не закриваються і які експерти бачать можливості для покращення даних програм. Розуміння цих питань допоможе скласти рекомендації, щодо покращення ефективності надавання послуг з працевлаштування в програмах, котрі допомагають ВПО в даному питанні. Вдалось дізнатись про професійний досвід консультантів та дізнатись й порівняти, які інструменти та методи використовуються в різних програмах.

В питаннях для програмних координаторів дізнались деталі реалізації програми, її структуру, яким чином люди отримували послуги в програмі та як адаптувались послуги саме для роботи з ВПО. Також ознайомились з успіхами, яких вдалось досягти за час реалізації програми. Отриману інформацію можливо використати для аналізу ефективності допомоги в працевлаштуванні ВПО.

2.4. Характеристики вибірки

Для дослідження співпрацював з НУО, котрі допомагають в працевлаштуванні ВПО в різних регіонах України.

У таблиці 1 наведено характеристики організацій, котрі були залучені до дослідження на основі наступних критеріїв:

1. рівень роботи: всеукраїнський/регіональний
2. програми з працевлаштування в умовах війни: реалізовані або діючі
3. досвід роботи з ВПО

Таблиця 1 Перелік респондентів, які взяли участь в опитуванні

Респонденти	Назва організації	Програми з працевлаштування ВПО	Географія діяльності НУО	Досвід роботи з ВПО	Посада надавача послуг
1	Центр адаптації ВПО «ЗМІСТ»	з 2022 р. по теп. час	Полтава	1 рік	HR
2	Центр «Розвиток КСВ»	з 2023 р. по теп. час	По всій Україні	1 рік	Кар'єрн. консультант
3	БФ «ЯМаріуполь»	з 2024 по теп. час	По всій Україні	2 роки	Кар'єрн. консультант
4	ГО «Професіонали майбутнього»	з 2022 р по теп. час	По всій Україні	2 роки	Кар'єрн. консультант
5	БФ «СпівДія»	з 2022р по теп. час	По всій Україні	2 роки	Кар'єрн. консультант

6	БФ «Омріяна країна	з 2016 р по теп. час	Київ та Київська область	8 років	HR
7	ГО «Платформа трансформації»	з 2015 р. по теп. час	Львів, Червоно- град, Стрий, Чернівці, Івано - Франківськ	9 років	HR

2.5 Етичні принципи

Під час спілкування з респондентами дослідження проводилось з урахуванням правил конфіденційності. З метою захисту конфіденційності учасників, перед проведенням інтерв'ю вони ознайомились з документом, в якому були вказані питання, котрі розглядатимуться під час інтерв'ю, аби учасники могли переглянути інформацію й попередньо повідомити, в разі якщо не матимуть змоги чи бажання відповісти на деякі з питань. Також в доданому документі було вказано, що особисті дані та вся зібрана інформація, котрі були зібрані під час інтерв'ю, будуть використовуватись лише в рамках дипломної роботи і будуть конфіденційними. Респондентам була надана можливість вільно обирати, брати участь в інтерв'ю чи ні, а також у будь-який момент була змога відмовитись від проходження інтерв'ю.

Перед та під час проведення інтерв'ю було отримано згоду від учасників на запис розмови, що давало змогу забезпечити точність та достовірність інформації. Під час створення транскриптів із аудіо та відеозаписів, назви були закодовані «Інтерв'ю 1» та «Інтерв'ю 2» і т. д. Не використовувались для назви файлу особисті дані учасників дослідження.

Після створення транскриптів, усі відео та аудіо записи було видалено без можливості відновлення, забезпечуючи таким чином захист приватності учасників дослідження.

Під час планування інтерв'ю, питання формувались таким чином, аби дотримуватись етичних принципів спілкування, а також з запитом на отримання загальнодоступної інформації, а не внутрішніх даних організацій, котрі впроваджували програми з працевлаштування. Дослідження проводились за принципами доброчесності та об'єктивності. Інтерв'ю проводились з врахуванням побажань респондентів щодо дати та часу проведення. В разі якщо під час проведення інтерв'ю виникали ситуації, коли інтерв'юер не міг продовжувати розмову, то розмова припинялась і переносилась на інший, зручний для респондента час.

Для проведення інтерв'ю було обрано платформи Zoom та Telegram, виходячи із побажань для зручності респондентів й дані платформи якраз мали необхідний функціонал для запису розмови.

2.6. Концептуалізація та операціоналізація понять

Безробіття - соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування (ЗУ «Про зайнятість населення»).

Безробітний - особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи (ЗУ «Про зайнятість населення»).

Внутрішньо переміщена особа - громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних

проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»).

Зайнятість - не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно (ЗУ «Про зайнятість населення»).

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ З ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ДЛЯ ВПО В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

3.1 Програмна діяльність з працевлаштування для ВПО в умовах війни

В межах дослідження було опитано 7 респондентів, які являються координаторами програм з працевлаштування для ВПО в умовах війни в наступних НУО:

1. Центр адаптації ВПО «ЗМІСТ»;
2. Центр «Розвиток КСВ»;
3. БФ «ЯМаріуполь»;
4. ГО «Професіонали майбутнього»;
5. БФ «СпівДія»;
6. БФ «Омріяна країна»;
7. ГО «Платформа трансформації».

Функції координаторів:

Програмна діяльність вимагає чіткої організації процесу, тому важливо означити, які саме функції у процесі їх реалізації виконують координатори вищезазначених програм. У процесі інтерв'ю ми задавали це питання нашим респондентам та отримали наступні відповіді:

- 1) розробка та планування програм
- 2) комунікація та управлінням командою програми
- 3) впровадження програм
- 4) моніторингом реалізації програм
- 5) аналіз результатів та готують відповідну звітність

Тобто їхні функції спрямовані на реалізацію програм працевлаштування та забезпечення якісного рівня послуг для ВПО, які або перебувають у статусі безробітного або не оформили такий статус офіційно, але мають потребу знайти нову роботу.

Зміст програм з працевлаштування та основні складові для роботи з ВПО.

Для визначення основних аспектів програм з працевлаштування, які реалізуються в вищезазначених організаціях ми врахували, що деякі з них реалізуються на національному рівні (4 програми), а ще 3 програми - на регіональному рівні, що дозволяє виявити загальні тенденції їх впровадження.

У 1 питанні гайду ми запитували про назви програм з працевлаштування щоб переконатися у тому, що вони є доволі зрозумілими для ВПО, які можуть про них почути чи прочитати в соціальних мережах. Отримані відповіді свідчать про те, що всі назви програм є доволі зрозумілими, а деякі з них містять і назву організацій, котрі впроваджують програму. В кожній з назв також додані слова «кар'єра», «робота», «працевлаштування», що дає можливість людям, котрі потребують допомоги в працевлаштуванні, швидко знайти дані програми в мережі інтернет, ввівши в пошуку відповідно слова, котрі стосуються запиту ВПО.

У 2 запитанні гайду запитували про назву організацій, які впроваджували програму. Отримані відповіді свідчать, що назви організацій співпадають з назвами організацій, які вказані в мережі інтернет й немає розбіжностей з тим, які організації впроваджують програму. Також дана інформація свідчить про те, що організація не має суміжних організацій, котрі б долучалися у якості співорганізаторів програм з працевлаштування ВПО.

У 3 питанні, котре стосувалось мети та завдання програми, відповіді респондентів відрізнялись:

«Допомогти внутрішньо переміщеним особам адаптуватись та інтегруватись до життя в нових для себе громадах» (Респондент 1, 2)

«Основною метою програми є працевлаштування вразливих верств населення ВПО з міста Маріуполя» (Респондент 3)

«Допомогти хлопцям та дівчатам з професійним розвитком та пошуком роботи, попри поточні обставини» (Респондент 4)

«Сприяння самозарадності населення» (Респондент 5)

«Допомогти працевлаштуватися людям, які зазнали негативного впливу соціально економічних обставин в Україні» (Респондент 6)

«Ефективно працевлаштовані, результативні та продуктивні працівники на ринку праці» (Респондент 7)

Виходячи з відповідей можна сказати, що відрізняється масштаб завдань та цілей. Як от зазначив Респондент 3, їх діяльність націлена на допомогу ВПО з міста Маріуполя. Різниця також є в тому, який саме вид допомоги надається в рамках програми. Респондент 1 зазначив, що вони допомагають адаптуватися та інтегруватися в нових громадах. Респонденти 3, 4, 6, 7 вказали, що основною метою являється працевлаштування населення. Респондент 5 зазначив, що головною метою являється самозарадність, тобто ж аби людина отримала підтримку та самотужки навчилась вирішувати питання, котрі в неї виникають. Загалом, формулювання між собою відрізняються та основна мета в кожній програмі підтримується, допомогти в працевлаштуванні ВПО.

У 4 питанні ми дізнались про термін реалізації програм:

Більшість програм згідно з відповідями Респондентів 1, 2, 3, 4, 5 реалізувались або продовжують свою діяльність з 2022 року, коли розпочалось повномасштабне вторгнення. Респонденти 6,7 зазначили, що програми реалізуються вже понад 8 та 9 років, що свідчить про їх сталість.

У питанні 5 ми дізнались про регіони, в яких діяла або ж діє по сьогоднішній день програма з працевлаштування. Виходячи із відповідей Респондентів, програми мали різний масштаб реалізації. Наприклад Респондент 1 зазначила, що їх програма реалізовується виключно в Полтавській області. Респондент 5 вказав, що їх онлайн послуги можуть отримати ВПО з усієї України, а офлайн була змога отримати послуги в різні

періоди в 14 областях України. Деякі програми наразі масштабуються, як зазначив респондент 3 та 6.

У 6 питанні вдалось дізнатись, кому надавались послуги:

«Здебільшого це переміщені особи, але якщо виникають випадки з місцевими, то ми можемо працювати і з місцевими» (Респондент 1)

«В рамках навчання кар'єрні консультанти проводили консультації для ВПО» (Респондент 2)

«Ми не маємо вікових обмежень та обмежень за статусом. В нас є профорієнтація, це програма, в якій цільовою аудиторією наразі є підлітки, які планують своє навчання. Найстарший працевлаштований нами чоловік йому було 76 або 78 років» (Респондент 3)

«Взагалі в межах програми ми мали вікові обмеження які визначалися вимогами партнерів, які спонсорували проєкт, підтримували програму Мріємо та Діємо, і в них є вимога, що програми мають бути для молоді 18-35 років і ми, власне теж орієнтувались на цю цифру..... Нам було важливо, щоб людина була на території, яка підконтрольна українському уряду. Ми не працювали з людьми з окупованих територій, бо це теж інша аудиторія, з якою треба трохи інші підходи. Також у нас були чоловіки і жінки. Зараз не скажу, в якій пропорції, але приблизно 30% чоловіків, 70% жінок» (Респондент 4)

«Усі потребуючі» (Респондент 5)

«Ми керуємося в 1 чергу рівнем вразливості особи, окрім ВПО ми приймаємо також людей з інвалідністю батьків, багатодітних батьків, матерів одначок. А також, якщо просто до нас звертаються люди в складних життєвих обставинах. Якщо ми бачимо, що вони потребують допомоги, а ми можемо допомогти, то звісно, теж допомагаємо» (Респондент 6)

«Два роки назад ми почали працювати також з ВПО. Ми працювали рік часу окремо з ВПО, а потім об'єднали усіх людей котрим надаємо послуги, бо вже є люди, які в принципі сформувалися в містах і їм треба

об'єднуватись, обмінюватись енергією, інформацією і тому подібне»
(Респондент 7)

Кожна з програм має різну цільову аудиторію. Здебільшого, програми надають допомогу як ВПО, так і всім, хто потребує допомоги в працевлаштуванні. Що говорить про те, що програми багато спрямовані в плані роботи з людьми не в залежності від їх статусу. Певні програми мають обмеження по віку, як було вказано Респондентом 4 дана умова була поставлена через те, що різняться запити людей в різному віці й програма немала ресурсу закрити всі запити кожної з вікових категорій. Респондент 7 вказав, що буквально 2 роки тому вони консультували ВПО окремо, а зараз проводять спільні консультації усіх учасників, будь то переміщена особа чи ні, це свідчить про те, що люди інтегруються в громадах.

У 7 питанні отримали дані, щодо кількості людей, котрі відвідували програму. Як свідчать дані, результати діяльності програм доволі різняться між собою в залежності від того, як реалізовувалась програма онлайн чи офлайн, на яку аудиторію розповсюджуються послуги і в яких регіонах діє програма:

«За 5 місяців реалізації проєкту, вдалось надати 600 онлайн кар'єрних консультацій, зі штатом 39 кар'єрних консультантів»
(Респондент 4)

«За 2 місяці 30-ма консультантами було проведено 440 онлайн консультацій» (Респондент 2).

«В офлайн форматі допомогу з працевлаштування вдалось отримати приблизно 60 особам» (Респондент 1). Але як він зазначив також в інтерв'ю, це пов'язано з тим, що багато людей приїхали з промислових міст й не можуть знайти в Полтаві роботу за спеціальністю.

Великий відсоток результативності серед тих ВПО, які звернулись за допомогою, показала програма ЯМаріуполь. Також респондент 6 зазначила, що *«понад 72% запитів були успішно закритими»*. Респондент 5 вказав, що їм вдалось попрацювати з 3570 бенефіціарами, але підтвердження про

успішне працевлаштування отримали від 913 бенефіціарів. Ці дані свідчать про те, що наведені дані не в поній мірі розкривають загальну картину наданих послуг, тому що не всі люди могли надавати зворотній зв'язок та в подальшому підтримували контакт з організацією, котра надавала послуги.

У 8 питанні Респонденти поділились інформацією, які послуги надаються в рамках програми і яким чином були адаптовані програми до потреб ВПО:

Серед отриманих відповідей, в усіх програмах є «базові» послуги з працевлаштування, схожі між собою, які надають програми з працевлаштування: створення резюме, проходження співбесід, пошук вакансій. Респондент 1, 3, 6, 7 вказали, що є змога отримати професійне навчання та перекваліфікацію. Респонденти 1, 3, 4, 6, 7 вказали про можливість отримати психологічні консультації. Респондент 4 надає також юридичні консультації в рамках програми. Респондент 3, 6 також зазначив, що є змога отримати гуманітарну допомогу. Аналогічно Респондент 3 виділився різноманітністю послуг, які суміжно можуть отримати ВПО, окрім допомоги з працевлаштуванням. Серед можливостей для ВПО є змога отримати: медичний огляд, юридичні консультації, залишити дітей в спеціально облаштованій кімнаті з педагогом. Респондент 3, 5, 6, 7 зазначив, що у програми доволі гнучка система надання послуг і послуги надаються виходячи із індивідуальних потреб клієнта враховуючи суміжні потреби, котрі необхідні для працевлаштування людини.

У запитанні 8.1 ми запитували про процес надання послуг в програмі (як відбувається надання послуг офлайн/онлайн, консультація з чого складається, що отримує в кінцевому результаті клієнт). Процес надання послуг виходячи з інтерв'ю, в кожній з програм має спільні етапи: первинна консультація, на якій визначаються потреби та очікування клієнта; визначення кар'єрних цілей та потреб клієнта, пов'язаних з роботою; розробка плану для досягнення визначених цілей; безпосередня робота з запитом клієнта по складеному плану. Усі респонденти вказали, що в їх

програмах є змога отримати консультації онлайн. Респонденти 1, 3, 5, 6, 7 зазначили, що клієнти мають змогу отримувати офлайн консультації.

Респондент 1 розповів, що вони проводять консультації наступним чином: виставляється Google Form на ресурсах, таких як телеграм канал, де запрошуються люди на первинну співбесіду: під час первинної співбесіди виявляються потреби людини в роботі, перевіряється наявність резюме. Якщо людина має резюме, обговорюються можливості його покращення, консультантка допомагає людям сформуванати резюме згідно з сучасних вимог; обговорюється минулий досвід роботи, можливі помилки та негативний досвід людини в кар'єрному плані; після первинної співбесіди виявляються потреби людини в роботі; кар'єрна консультантка підшукує відповідні вакансії та надсилає анкету роботодавцям.

Респондент 3 зазначив, що офлайн консультації проходять наступним чином: клієнт приходять з усіма документами до центру, в якому надають послуги з працевлаштування (клієнти які втратили документи отримують допомогу у їх відновленні); клієнт звертається до адміністратора після виявлення запиту клієнта, його перенаправляють до відповідного фахівця; фахівець проводить інтерв'ю для виявлення потреб клієнта; на основі потреб клієнта складається кар'єрний план; далі надається безпосередньо допомога згідно з планом.

Респондент 4 розповів, яким чином вони проводили консультації онлайн в рамках проекту з працевлаштування: спочатку проводилась рекламна кампанія, з інформування учасників про можливості реєстрації на вебінари та консультації: учасники реєструвались на вебінари та мали змогу долучитись до спільноти для отримання додаткових порад з працевлаштування; вебінари проводились онлайн на платформі YouTube, на якій учасники мали змогу задавати питання у чаті та взаємодіяти зі спікерами; щоб записатись на консультації, учасники заходили на сайт проекту і бронювали зустрічі з консультантам.

Респондент 5 зазначив, що в рамках програми клієнти мають змогу отримати як офлайн так і онлайн консультації. Є змога отримати 3 індивідуальні консультації.

Респондент 6 розповів, яким чином вони проводять консультації: перевага надається офлайн-консультаціям, але можливі також онлайн консультації; клієнти проходять тренінг протягом 5 годин за 1 день (в тренінг входять самопрезентація, проходження співбесіди, написання резюме, мотивація та пошук роботи); якщо клієнт в ході роботи має потребу в психологічній допомозі, то проводяться консультації, котрі включають 3-5 базових сесій, але у складних випадках кількість сесій подовжується; після тренінгу клієнти розсилають резюме та проходять співбесіди (якщо протягом місяця не вдається знайти роботу, то пропонується змінити професію і розглянути інші сфери діяльності). Клієнти можуть записатись на професійне навчання, що може тривати 2-4 місяці.

Респондент 7 зазначив, що консультації та тренінги з працевлаштування вони проводять наступним чином: кожного місяця відбувається набір груп від 15 до 30 осіб і проводяться кілька тренінгів в рамках навчальної програми. Програма включає: мотиваційний тренінг, тренінг з написання резюме з практичним відпрацюванням; тренінг з проходження співбесіди також з практичним відпрацюванням; тренінг з ознайомлення з ринком праці, вивчення платформ ринку праці де детально розбираються платформи та підходи до пошуку роботи за допомогою соцмереж, таких як Facebook, LinkedIn та Instagram; заключним відбувається тренінг з планування працевлаштування, на якому підбиваються підсумки з усіх тренінгів з учасниками.

У питанні 8.2 дізнались, яким чином були адаптовані послуги для ВПО в програмах. Респонденти зазначили, що послуги в рамках програм надаються за принципом індивідуального підходу до кожного клієнта й консультанти адаптують послуги, виходячи із своїх можливостей відповідно до запитів клієнтів.

Респондент 1 розповів, що люди приїзять здебільшого з промислових міст й уквітн йде на пошук вакансій саме в промисловій галузі.

Респондент 2 вказав, що консультанти навчались базовим технікам емоційної підтримки людей та вивчали методики по типу «Трикутник Карпмана», робота з емоційним вигоранням, робота з «Колесом балансу».

Респондент 3 зазначив, що серед послуг була додана послуга з перекваліфікації, котра раніше надавалась центром зайнятості, але в рамках програми людина проходить менше бюрократичних процесів. Також надаються послуги з допомоги в користуванні інтернет ресурсами, серед них допомога в реєстрації на сайтах для пошуку роботи. Було впроваджено для зручності користування чат-бот, з допомогою якого можна знаходити роботу в рамках проекту «ЯМаріуполь Робота».

Респондент 4 зазначив, що під час створення програми, враховували особливості роботи з різною аудиторією і створювались зустрічі для експертів, на яких розповідали про проблеми та виклики, з якими стикаються ВПО у пошуках роботи. Також проводилась робота з експертом з гендерної рівності та соціальної інклюзії й було наголошено на використанні гендерно чутливої лексики та важливості правильної комунікації з різною аудиторією.

Респондент 5 вказав, що в рамках програми працюють кар'єрні консультанти, котрі мають психологічну освіту й в разі, якщо виникає потреба психологічної підтримки та роботи з людиною, то їй допомагають впоратись з емоціями.

У питанні 8.3 з'ясували, чи мають змогу отримати послуги ВПО, враховуючи особливості місцезнаходження, стан здоров'я. Як було зазначено Респондантами 1, 2, 4, 5, 6, 7 в програмах є змога отримати консультації онлайн, що дає змогу людям отримати можливість консультації не в залежності від місця знаходження на території України і якщо за станом здоров'я вони не мають змоги офлайн відвідати консультацію. Респонденти 1, 3, 5, 6, 7 зазначили, що клієнти мають змогу отримувати офлайн

консультації. Таким чином ВПО можуть в разі неможливості закрити свій запит онлайн, отримати офлайн підтримку виходячи із можливостей програми працевлаштування.

Респондент 1 зазначив, що під час пошуку вакансій враховують стан здоров'я людини. Самі ж послуги надаються офлайн, в окремих випадках онлайн.

Респондент 2 вказав, що *«Люди могли отримати послуги з кар'єрного консультування як на території України знаходячись, так і за її межами»*.

Респондент 3 в інтерв'ю розповів, що допомагають людям з інвалідністю та співпрацюють з центрами зайнятості які в свою чергу допомагають знаходити відповідні вакансії.

Респондент 4 розповів, що на їх заходах був присутній перекладач жестової мови. Під час онлайн активностей на екран виводилось зображення спікера, презентації та перекладача.

Респондент 5 розповів про випадок, що до них зверталась людина з порушенням слуху й було залучено перекладача з жестової мови, котрий перекладав людині те, що говорив консультант і навпаки. Була людина з порушенням зору і їй було зручніше отримувати консультації в текстовому форматі й консультант друкував інформацію, а клієнт збільшуючи текст у себе на моніторі потім читав дану інформацію і таким чином проходила консультація.

Респондент 6 розповів, що офіс в якому надаються послуги з працевлаштування облаштований для доступності людей з інвалідністю. Одна з жінок, котрій надавалась консультація, мала церебральний параліч та онкологію і змогла знайти з допомогою програми з працевлаштування роботу в Київводоканалі. Дана людина також допомогла знайти роботу ще для 20 людей з інвалідністю. Двох незрячих дівчат, котрі звернулись за допомогою, було працевлаштовано до музею «3 година опівночі» в Києві, де проводяться екскурсії для груп людей в темряві.

Респондент 7 зазначила, що надавачі послуг в програмі проходили навчання в 2024 році з надання послуг для людей з інвалідністю. Через програму був досвід працевлаштування людини, котра мала проблеми з зором, яка стала займатись масажем. Закуплено було масажний стіл та курс й людина продовжила працювати. Також за допомогою була звернулась дівчина, що немає рук. Вона була працевлаштована до ІТ компанії рекрутером. Також є досвід працевлаштування чоловіка з ДЦП, котрий працює рекрутером в рекрутинговому агенстві.

У питанні 8.4 Респонденти розповіли, які суміжні послуги мають змогу отримати під час допомоги в працевлаштуванні ВПО.

Респондент 1 вказав, що в рамках програми проводяться індивідуальні та групові консультації психолога з дорослими та дітьми ВПО, проводяться групові лекції та тренінги із професійними лікарями, щодо можливостей профілактики різних захворювань, проводяться різні активності для дозвілля ВПО, такі як заняття з йоги, арт терапія, скандинавська ходьба, школа англійського та інші.

Респондент 3 *«Відновлення документів, юридична консультація, психологічна консультація. А якщо прийшли з дитиною, є змога відвести дитину до дитячої кімнати, де вихователь подивиться за дитиною. В центрах працюють гуманітарний блок, це адміністратор, соціальні працівники, які надають інформаційну та підтримку продуктову, речову, грошову. Далі працюють фахівці, юристи, психологи, лікарі, вихователі, рекрутери. Ну все, мабуть психологічна допомога, в нас є в кожному центрі кабінет психолога. Лікар надає доступні ліки за направленням. Ми взаємодіємо з Червоним Хрестом з Лікарями світу, з Лікарями без кордонів, з великим переліком організацій, які надають нам ліки. В кожному центрі працює лікар».*

Респондент 5 зазначив, що є можливість отримати юридичну та психологічну допомогу.

Респондент 6 зазначив, що є змога отримати суміжні послуги, в залежності від запитів людей *«Ми такі питання індивідуально закриваємо. Буквально 2 випадки у нас було за останній місяць, одна жінка вона не ВПО, вона просто самотня. Не працює 7 років за рахунок чого живе, не зрозуміло. Ми почали розповідати, як працювати. Вона говорить, я знаю все це, навіть де розмістити резюме. У мене немає ні комп'ютера, немає ні телефону... Ми придбали, передали смартфон, вона почала розміщувати резюме і за 3 тижні вона вже працювала бухгалтером на первинну документацію. Інша ситуація, жінці ми оплачували курси, вона має четверо дітей перевезла і чоловіка з окупованої території. Вона пішла навчатися на перукаря. Практично вже закінчила курси і в неї встановили онкологію головного мозку. Їй потрібна операція. Місцевий староста громади добився до того, щоб операцію зробити безкоштовно, але суміжні витрати по ліках там досягали майже 50 000 гривень. Ми покрили витратну частину, щоб жінці придбати ліки».*

Респондент 7 *«Ми надаємо і юридичні консультації. Є консультації з психологом. Можливість додатково відвідувати абсолютно безкоштовно тренінги, які відбуваються на наших платформах. Існує такий ритуал зараз дуже гарний, пити по четвергах каву з корицею. Є ті, хто вже звільнився, хтось пішов в декрет і тому подібні, ми їх запрошуємо та таким чином підтримуємо».*

В рамках програм з працевлаштування, згідно з даними, які надали Респонденти, надаються суміжні послуги, які включають індивідуальні та групові психологічні консультації, юридичну та медичну допомогу, психологічні та юридичні консультації та різні активності для дозвілля. Респонденти також вказали на можливість отримання гуманітарної та ресурсної допомоги. Також є допомога в догляді за дітьми. Проводяться тренінги з самопрезентації та тайм-менеджменту. Створюються дозвілеві активності для адаптації та підтримки людей.

Щодо організаційної структури, а саме хто фінансує програму та який склад команди ми дізнались у 9 питанні:

Респондент 1 зазначив, що спонсорами є Фонд Східна Європа. Команда складається з двох осіб: менеджера програми з економічної адаптації ВПО і HR, яка також є кар'єрним консультантом.

Респондент 2 вказав, що фінансування відбувалося за рахунок Фонду Східної Європи. До команди входили 6 осіб: голова правління Центру «Розвиток КСВ», проєктна менеджерка, комунікаційник, тренери 3 експертки. Всього шестеро людей.

Респондент 3 вказав, що програма фінансується Маріупольською міською радою. В 12 центрах працюють фахівці з персоналу HR офлайн, в 5 центрах послуга кар'єрного консультування надається офлайн.

Респондент 4 фінансувалась програма з працевлаштування за рахунок «Мріємо та діємо» Агенства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку (USAID) в Україні, що реалізується IREX. Склад команди: *«Якщо говорити про основну команду, то нас було насправді небагато, 7 людей. Це і комунікаційна команда, і організаційна команда»*.

Респондент 5 зазначив, що команда складається з: керівник програми, координатор програми і є команда кар'єрних консультантів.

Респондент 6 вказав, що програма фінансується організацією «World Jewish Relief». До команди входять: голова фонду, який являється і координатором програми; тренер-HR; фоллоу ап спеціаліст; рекрутер, який набирає учасників на програму; 2 психологи; гуманітарний координатор.

Респондент 7 *«Керівник це наш грантодавець «World Jewish Relief». Також в нас є головний керівник, яка контролює цей процес. І в нас є керівник, яка працює по регіонах штату. Вона є одна, яка працює на п'ять регіонів. Відповідно, після головної керівника регіонів, в нас є регіон Львів, Стрий, Чернівці, Івано-Франківськ та Червоноград, в цих регіонах є рекрутер і координатор проєкту. В нас є ще фулапер, яка входить в організаційну структуру як керівництво. І бухгалтер, звичайно, юрист»*.

Програми з працевлаштування ВПО фінансуються різними джерелами, включаючи місцеві та міжнародні організації. Команди програм складаються з керівників проєктів, координаторів, кар'єрних консультантів, HR-фахівців, психологів, юристів, комунікаційників. Організаційна структура різниться у залежності від видів послуг, які надаються в рамках програми.

Які методи та інструменти використовуються у програмі, котрі допомагають працювати з ВПО, вдалось дізнатись в 10 питанні:

Респондент 1, 3, 4, 5, 6, 7 зазначили, що у них в штаті є психолог або ж вони звертаються до психологів за потреби і співпрацюють з ними, якщо клієнтам, котрі приходять за підтримкою, необхідна допомога.

Респондент 4 *«Була у нас зустріч з експерткою з питань гендерної рівності, соціальної інклюзії, де вона, власне, ділилася теж, що таке інклюзивність як комунікувати з різними вразливими групами».*

Чим відрізняється програма від інших програм Респонденти відповіли в 11 питанні:

Респондент 1 зазначив, що відмінностей з іншими програмами не особливо помітив, оскільки не вивчав детально їх.

Респондент 2 *«Ну, по перше, це перше навчання для кар'єрних консультантів волонтерів, яке було на той момент і саме по роботі з ВПО. Це повноцінне перше навчання по роботі з ВПО, і як ми аналізували ринок наразі роботи. Окремо навчання по роботі з ВПО немає. І це був такий єдиний курс, який проходили наші волонтери. Тобто, тут одразу в нас було три цільові аудиторії, знову ж це кар'єрні консультанти, це волонтери і ще й по роботі з ВПО. І наразі, як би курси для кар'єрних консультантів є, а для інших ще немає. Ну і потім як би я кажу, що ми не бачили таких курсів, щоб вони в нас були».*

Респондент 3 *«Ми надаємо окрім працевлаштування велику кількість суміжної допомоги».*

Респондент 4 *«А я впевнена, що зараз аналоги програм схожі на нашу є, просто тому що пройшло більше часу і було більше можливості взагалі проаналізувати, що є на ринку, які є запити в людей, як їх підтримати і так далі? А якщо говорити про те, коли ми це робили, то тоді теж з'являлися різні програми підтримки різних постраждалих груп. Але мабуть такої комплексної програми підтримки, коли є психологічна і підтримка з працевлаштування немає. Лише з працевлаштування і все. Також ми дуже багато працювали саме з роботодавцями аби вони розуміли ситуацію, в якій опинились ВПО й надавали їм можливості до професійного розвитку. Ну і плюс ми використовуємо таку методологію, що ми спочатку людей теоретично навчаємо, а потім даємо одразу завдання практичне, пов'язане з працевлаштуванням».*

Респондент 5 *«Мені складно сказати тому, що я не проводила порівняльний аналіз. Точно можу винести до особливостей те, скільки навчання проходять кар'єрні консультанти. Ми залучаємо спеціалістів з різних областей, проводимо навчання по різних напрямкам. Останнє навчання було колишніх військовослужбовців, які зараз повертаються на ринок праці. Ми дивимось, де можемо навчанням підсилити консультантів і допомагаємо виходячи із ситуації. Проводимо інтервізії та супервізія раз на тиждень».*

Респондент 6 *«Я думаю, що наша програма відрізняється дуже індивідуальним підходом».*

Респондент 7 Постійна підтримка учасників. В програмі є людина, котра обдзвонює учасників протягом 2-х років після того як вони отримали послуги й дізнається, як йдуть справи у людини, та за потреби пропонується підтримка та допомога, створення ком'юніті.

Респондент 2 відзначив, що їх програма була першою з навчання кар'єрних консультантів-волонтерів, котрі спеціалізуються на роботі з ВПО. Респондент 3 виділив велику кількість суміжної допомоги, котра надається в рамках програми окрім працевлаштування. Респондент 3 акцентував на

великій кількості суміжних послуг. Респонденти 4 наголосив на комплексному підході в допомозі ВПО у працевлаштуванні, включаючи психологічну підтримку. Респондент 6 відзначив індивідуальний підхід. Респондент 7 підкреслив постійну підтримку та комунікацію з учасниками, а також створення підтримуючого ком'юніті.

З опитування респондентів розуміємо, що програми працевлаштування охоплюють різну аудиторію, включаючи ВПО, місцевих мешканців, людей з інвалідністю, матерів-одиначок, а також всіх, хто знаходиться в складних життєвих обставинах. Більшість програм направлені на допомогу різній аудиторії, це дозволяє охопити більше людей, які потребують допомоги. Програми допомагають ВПО знайти роботу відповідно до їхніх навичок і досвіду, в певних програмах допомагають інтегруватись в громади та адаптуватись до нових умов. В рамках програм надаються послуги з написання резюме, допомоги в проходженні співбесід, пошук вакансій, що допомагає людям зорієнтуватись на ринку праці в регіоні, куди вони переїхали. Програми також надають можливість професійного навчання та перекваліфікації, що особливо важливо для ВПО, які змінюють професію. Послуги надаються як онлайн, так і офлайн, що дозволяє людям в залежності від їх стану здоров'я та особливостей місцезнаходження, отримати допомогу.

Програми також надають суміжні послуги, такі як психологічна підтримка, що є важливим елементом в допомозі ВПО, які мають травматичний досвід, який впливає на їхню здатність до працевлаштування. Також надається гуманітарна допомога, медичні огляди, можливості догляду за дітьми, юридичні послуги, що сприяють благополуччю та адаптації клієнтів. Індивідуальний підхід до клієнтів дозволяє враховувати його потреби, що підвищує ефективність наданої допомоги.

Але деякі програми мають обмежений перелік послуг, що надає змогу ВПО отримати необхідні послуги. ВПО стикаються з упередженими думками стосовно їх працевлаштування і це заважає їм працевлаштуватись.

Деякі програми не адаптовані для надання послуг людям, котрі мають певні проблеми зі здоров'ям. Через те, що деякі програми надають певні послуги або лише офлайн або онлайн, унеможлиблює отримання певних послуг для людей.

3.2 Консультування ВПО щодо пошуку роботи та працевлаштування (консультанти програм)

В межах дослідження було опитано 7 респондентів, які являються надавачами послуг в програмах з працевлаштування для ВПО в умовах війни. Надавачі послуг здійснювали свою діяльність через НУО;

1. Центр адаптації ВПО «ЗМІСТ»
2. Центр «Розвиток КСВ»
3. БФ «ЯМаріуполь»
4. ГО «Професіонали майбутнього»
5. БФ «СпівДія»
6. БФ «Омріяна країна»
7. ГО «Платформа трансформації»

Усі респонденти мали досвід в працевлаштуванні ВПО більш ніж 6 місяців. Досвід надавачів послуг досить великий, що дає змогу оцінити сильні та слабкі сторони програм працевлаштування належним чином. Переважна кількість Респондентів (2, 3, 4, 5) являлись кар'єрними консультантами, дехто із надавачів послуг займав або займає посаду HR менеджера (1, 6, 7).

На запитання 2 «Які Ви надаєте послуги в рамках своєї посади?» Респондент 1 розповів, що проводить первинну зустріч, на якій виявляються потреби клієнта. Відбувається обговорення минулого досвіду роботи, аби зрозуміти, що людина знає, може і в разі якщо був негативний досвід, то пропрацювати його. Після чого перевіряється наявність резюме та за

потреби воно створюється або покращується. Після співбесіди підбираються вакансії та надсилаються анкети до роботодавця.

Респондент 2 *«Проходження співбесіди, написання резюме, перекваліфікація, і подолання психологічних бар'єрів працевлаштування і працевлаштування без досвіду».*

Респондент 3 *«В ЯМаріуполь ми допомагаємо із створенням або ж оновленням резюме з пошуком вакансій, з підготовкою до співбесіди. Різні питання вирішуємо щодо розвитку кар'єри, часом є навіть запити стосовно презентації в Лінкедін, або ж в інших професійних мережах».*

Респондент 4 *«Все, що пов'язано з кар'єрним консультуванням: допомога в складанні резюме, це підготовка до співбесіди, підготовка до відкриття власної справи, розуміння своїх кар'єрних можливостей, зміна сфери діяльності».*

Респондент 5 *«Допомагаю внутрішньо переміщеним особам знаходити роботу. Навіть не просто знаходити роботу, а й інколи визначитись із тим напрямком, куди працевлаштовуватись, тому що у багатьох ВПО змінюється і життя, і умови. Ми разом із клієнтами шукаємо вакансії. Якщо вони мають потреби, або я надаю ресурси, де можна знайти цю роботу або ж ми разом підбираємо. Можливо, потрібно портфоліо, ми працюємо над портфоліо, якщо у клієнта немає резюме, так само ми готуємо разом, якщо потрібно, або людина сама його робить. До співбесіди готуємо. Мотиваційні листи пишемо».*

Респондент 6 розповів, що проводить обов'язковий ввідний тренінг, на якому люди отримують інформацію про різні аспекти працевлаштування, включаючи розміщення резюме, пошук відкритих вакансій, підготовку до співбесіди та інші аспекти. Допомога клієнту зрозуміти свої цілі та потреби щодо кар'єри, підбираються шляхи досягнення цілі. Надається підтримка в психологічному плані. Підготовка до співбесіди. Допомога в складанні резюме, та корегування існуючого за потреби. Підготовка до зміни професії.

Для тих, хто відчуває вигорання або хочуть змінити професію, проводиться тестування. Розробка плану для пошуку роботи.

Респондент 7 зазначив, що проводяться наступні активності: навчання в написанні резюме; тренінги з підготовки до співбесіди; тренінги з інформування про ринок праці; тренінги про платформи, на яких можливо знайти роботу; пошук роботи в соціальних мережах; допомога в створенні плану дій для успішного працевлаштування; допомога в записі на співбесіду до потенційних роботодавців.

На питання 3 *«Який Ваш досвід роботи з працевлаштуванням ВПО (скільки часу Ви працюєте в організації)?»* Респонденти відповіли:

Респондент 1 та 2 вказали 1 рік та 6 місяців. Респондент 3 працює 1 рік та 4 місяці. Респондент 4 *«Я активно працюю з 2016 року в сфері консультування. Але з ВПО більш активно почала працювати з 2020 року»*. Респондент 5 зазначила, що консультує понад 8 місяців. Респондент 6 зазначила, що працює 10 років. Респондент 7 має досвід роботи кар'єрного консультування понад 12 років.

Досвід респондентів варіюється від 8 місяців до 12 років що дає змогу розглянути точки зору Респондентів котрі давно в сфері і які тільки почали працювати й з якими проблемами вони стикаються в міру свого досвіду.

На питання 4 *«Які методи та інструменти Ви використовуєте у своїй роботі, котрі допомагають працювати з ВПО?»* Респонденти дали відповіді:

Респондент 1 вказав, що найчастіше використовує SWOT аналіз, техніку визначення життєвих пріоритетів, квадрат Декарта, а також метафоричні карти.

Респондент 2 *«Список цінностей з якими працює людина, квадрат Декарта, постановка цілей по системі SMART. Але не можна сказати, що прямо на цьому курсі я навчилась, Скоріше я поглибила свої знання, і систематизувала всі ці методики, техніки, тому що до цього я їх знала»*.

Респондент 3 вказав, що основним методом в роботі є активне слухання, також використовує техніку Антицилі, квадрат Декарта, SWOT аналіз.

Респондент 4 зазначив, що використовує співбесіди для визначення проблем та встановлення цілей. Також тести, котрі допомагають визначити потреби та можливості клієнта. Для людей, які хочуть змінити професію, йде робота з резюме та пошук курсів з перекваліфікації. Проведення пробних співбесід. Консультації з вибору нової професії та навчання на платформах з працевлаштування.

Респондент 5 вказує, що активне слухання головний метод, який використовує в роботі, як і Респондент 4. Вправа «Хочу, могу, треба», щоб зрозуміти реальні потреби та бажання. Також метод «Якорі кар'єри», котра допомагає побачити різницю між тим, що хочеться і що можливо. SWOT аналіз використовується за потреби в консультуванні. Тест «16 персоналій».

Респондент 6 зазначив, що надаються тренінги з працевлаштування, котрі охоплюють наступні елементи: створення і розміщення резюме, відкриті та закриті шляхи пошуку роботи, поведінка на співбесіді та спілкування з роботодавцем, установка ролей на співбесіді. За необхідності, якщо людина не готова до роботи морально, або ж має певні упереджені думки стосовно роботи, то її направляє консультант до психолога. Для клієнтів, які відчують вигорання або хочуть змінити професію, рекомендується проходження тестів для визначення сильних та слабких сторін, компетенцій.

Респондент 7 зазначає, що не розділяються послуги між ВПО та іншими отримувачами послуг. Все залежить індивідуально від запиту людини і інструменти відповідно підбираються.

Респонденти використовують широкий спектр методів та інструментів для роботи з ВПО, що дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожного клієнта. Також Респондент 7 зазначив, що не відрізняються послуги

від надання ВПО та не переміщеним особам. В програмі задіяний індивідуальний підхід, тому не розрізняють практику до надання допомоги.

На питання 5 *«З якими запитами до Вас найчастіше звертаються ВПО? Чи є запити, які Ви не можете вирішити й в чому полягає причина?»*

Респонденти відповіли:

Респондент 1 зазначає, що найчастіший запит, це пошук роботи, але ВПО складно знайти роботу, оскільки приїзять з регіонів, де працювали на промислових підприємствах та мали спеціальності, які не мають високого попиту на новому місці проживання.

Респондент 2 зазначив, що це пошук роботи та написання резюме.

Респондент 3 вказує, що наразі найчастіше звертаються з запитом перекваліфікації або підвищення кваліфікації.

Респондент 4 більшість людей звертається за складанням резюме, менш частий запит, але звертаються за порадами щодо того, як проходити співбесіди. Багато людей не знають про можливості кар'єрного консультування і що в рамках консультування робиться. Також проблема в тому, що деякі люди не мають змоги оплатити платні послуги з кар'єрного консультування, адже Респондент також надає і платні послуги, окрім безкоштовних, які надавав в рамках програми.

Згідно з проведеним інтерв'ю з Респондентом 5, найчастіше звертаються з запитом про пошук роботи і написання резюме, але люди котрі живуть на прифронтових територіях, часто не можуть знайти роботу через її відсутність, оскільки багато підприємств позакривалось. Також ВПО не мають досвіду у написанні резюме, особливо ті, хто працював багато років без потреби його створювати.

Респондент 6 *«Основний запит – знайти роботу. Основна проблема – ейджизм»*. Люди віком 40 та більше років часто не можуть знайти роботу через упереджене ставлення роботодавців, що молодь може більш продуктивно виконувати роботу. Також люди не знають, як себе презентувати та спілкуватись з роботодавцями під час співбесіди.

Респондент 7 вказав, що найчастіші запити це: консультації щодо складання резюме та пошуку роботи, підготовка до співбесід.

Основні запити від ВПО щодо працевлаштування, це пошук роботи, написання резюме та підготовка до співбесід, перекваліфікація. Серед проблем, з якими стикаються ВПО під час пошуку роботи: недостатній попит на спеціальність, якою володіє людина, ейджизм, відсутність вакансій у прифронтовій місцевості.

На питання 6 *«Під час надання послуг ВПО з якими проблемами стикались, які не давали змогу належним чином надати послугу?»* Респонденти відповіли:

Респондент 1 зазначає, що під час надання первинних консультацій у клієнтів спостерігається емоційне вигорання або психологічні травми, через що вони не можуть зосередитись й працювати з консультантом. Тому, консультант не може продовжувати роботу, допоки клієнт не пропрацює свій психоемоційний стан.

Респондент 2 вказує на завищені очікування від клієнтів *«Найбільша проблема, мабуть, це те, що люди очікували, що все зробить за них консультант. Або вони прийдуть на одну консультацію і в них відразу зміниться життя, і вони відразу зрозуміють, що треба робити»*.

Респондент 3 зазначають що виникають труднощі, пов'язані з психологічними аспектами та мотивацією: *«... у деяких людей бувають труднощі з активною життєвою позицією і їй потрібно додатково стимулювати. Або ж вона незнає, що вона хоче і через це не може знайти роботу»*. Також проблемою є непопулярність спеціальності, яку має людина, в тому регіоні де людина наразі проживає (найчастіше люди мають спеціальність, направлену на роботу в металургійній сфері). Деякі професії не є популярними або доступними для навчання у регіоні, навчання відбувається в інших містах.

Респондент 4 виникають проблеми в наданні послуг топ-менеджерам, керівникам вищої ланки, тімлідам. Оскільки тяжко знайти вакансії на такі

посади або ж прорахувати кар'єрний подальший розвиток, якщо людина вже знаходилась або знаходиться на топових позиціях в компанії. Матері, котрі переїхали з дітьми, мають труднощі у пошуку роботи через обмеження в часі (максимум 5 годин в день), оскільки дитячі садки та школи працюють обмежено по часу й немає з ким залишити дитину, також якщо дитина неможе відвідувати навчальні заклади за станом здоров'я, віком та іншими причинами.

Респондент 5 зазначає, що людям часто потрібна саме психологічна підтримка, аби вони відчували себе впевнено, багато клієнтів не вірять в свої можливості. Роботодавці мають упередження щодо ВПО, що ті являються невідповідальними й можуть в будь-який момент звільнитись з роботи й не мають бажання співпрацювати, оскільки є можливість переїзду ВПО в інше місто або ж повернутись додому після деокупації територій. Також виникають проблеми зі зв'язком з клієнтами, котрі знаходяться в прифронтових зонах. Клієнти часто плачуть під час консультацій, через тривогу та стрес, викликаний наслідками війни. Також існує упереджене ставлення щодо консультантів, оскільки люди вважають, що другі не пережили досвіду переміщення й не розуміють клієнтів. Через що виникають бар'єри у комунікації.

Респондент 6 вказує на високий рівень травматизації людей через втрату рідних під час повномасштабного вторгнення. Люди потребували довготривалої терапії, а не кар'єрних консультацій. Тому людей перенаправляли на терапію, а вже потім починали процес консультацій та працевлаштування. Також стикались з проблемами в допомозі людям з інвалідністю, адже вони часто мають відчуття безпорадності, що ускладнює процес працевлаштування. Роботодавці часто не готові приймати на роботу людей з інвалідністю через складнощі з дотриманням законодавства та інших обставин, що пов'язані з трудовими відносинами.

Серед проблем, з якими стикались Респонденти, які не давали належним чином надавати послуги, були: психологічні травми та емоційне

вигорання, відсутність мотивації та віри в себе; завищені очікування клієнтів, котрі вважали, що одна консультація вирішить ситуацію або консультант за людину зробить всю роботу; ВПО мають спеціальності, котрі не користуються попитом на новому місці проживання; виникають проблеми з працевлаштуванням топ-менеджерів, керівників вищої ланки через відсутність досвіду роботи з даною аудиторією; проблеми знайти роботу мамам з дітьми, адже немає на кого залишити дітей; упереджене ставлення роботодавців через побоювання можливого переїзду або повернення людей додому після деокупації територій; проблеми зі зв'язком при наданні консультацій людям в прифронтових зонах; проблеми в наданні послуг клієнтам через те, що вони вважають консультантів недостатньо обізнаними в їх проблемах; працевлаштування людей з інвалідністю через складнощі створення умов для роботи людей та дотримання законодавства.

На питання 7 *«Які виклики Ви бачите у працевлаштуванні ВПО в довгостроковій перспективі?»* Респонденти відповіли:

Респондент 1 зазначає, що тяжко дається перенавчання для ВПО, особливо для людей після п'ятдесяти років, котрі за часту працювали більшість свого трудового життя на одній посаді. Багато ВПО не мають можливості знайти постійне місце для проживання, що ускладнює пошук роботи, оскільки людям постійно потрібно думати, де знайти житло.

Респондент 2 *«Перекваліфікація і можливо зробити кар'єрні консультації більш поширеними, щоб це було не тільки в місті, а практично в кожному райцентрі, кожній громаді можна було отримати таку консультацію. Щоб це було на рівні з консультаціями психолога, тому що колись консультації психолога вони також були не такими поширеними, не такими популярними, але зараз це як мастхев, просто всі знають про них і дуже багато людей почали відвідувати психолога».*

Респондент 3 розповідає, що частина людей очікують на можливість повернутись додому, в цьому і полягає проблема, що вони не намагаються влаштувати надалі своє життя а очікують на повернення. Не всі

роботодавці готові приймати ВПО на роботу. Це пов'язано зі стереотипами про ВПО. Виникають складнощі щодо адаптування до вимог ринку праці, немає розуміння, які навички та знання потрібні для успішного працевлаштування.

Респондент 4 розповів, що роботодавці не бажають наймати ВПО через те, що вони в будь-який момент можуть звільнитись та переїхати. Держава звісно пропонує програми з компенсації при наймі ВПО, але це не завжди працює. Також ВПО можуть не мати необхідних документів або навичок для роботи, яку пропонують на ринку праці. ВПО інколи не мають часу на перекваліфікацію, оскільки їм потрібно вже забезпечувати родину, оскільки виплат не вистачає на підтримку життєдіяльності. Чисто психологічно деяким людям складно перенавчатись, оскільки вони все життя пропрацювали на одній посаді. Бувають випадки, що роботодавці неохоче наймають людей старшого віку, вважаючи, що вони менш продуктивні та адаптивні, ніж молодь. ВПО може бути складно знайти житло в новому місті через відсутність коштів на його оплату та відсутність безкоштовного житла від держави, що ускладнює працевлаштування. Батькам з дітьми складно знайти роботу, якщо їх немає з ким залишити. Також є психологічні бар'єри, пов'язані з небажанням переїздити до іншого міста, навіть якщо там є робота. ВПО можуть не мати коштів на переїзд або не знати, де їм жити в новому місті. Також ВПО потребують психологічної підтримки, щоб впоратись з травмами, спричиненими війною.

Респондент 5 зазначила, що доволі складно працевлаштуватись людям за фахом *«Багато роботодавців схильні внутрішньо переміщених осіб в основному працевлаштовувати на вакансії, як то кажуть HR “блакитних комірців”.* Це робочі спеціальності, виробничі. Але серед внутрішньо переміщених осіб, є дійсно кваліфіковані люди, які мають гарний досвід. І от перед ними постає проблема в працевлаштуванні за фахом». Велика конкуренція існує на вакансії, оскільки багато підприємств зачинилось й багато людей переїхало в інші регіони, де вакансій за певним фахом може не

вистачати. Також є проблема в сприйнятті роботи онлайн, оскільки люди звикли працювати на підприємствах, в офісах і не можуть переналаштуватись до роботи онлайн.

Респондент 6 *«Багато людей, котрі переїхали, в яких відібрали житло і їх звичне життя, вважають що їм повинна держава й інші люди, котрі займаються допомогою»*. Існує проблема в сприйнятті ВПО роботодавцями та місцевими жителями. Місцеві жителі в регіонах, куди переїхали ВПО, можуть не розуміти переміщених осіб й їх потреб у допомозі, тоді як ВПО зазначають, що їм мають допомагати. Йде проблема непорозуміння, оскільки думка про те, що потрібна допомога доноситься в формі, яка ніби забов'язує людей допомагати. Через що можливе виникнення непорозуміннь. Також велика кількість людей, котрі були вимушено переміщені, не звертаються за психологічною допомогою, що викликає в подальшому проблеми в спілкуванні з іншими, через непропрацьований психоемоційний стан.

Згідно з відповідями Респондентів на питання про виклики у працевлаштуванні ВПО в довгостроковій перспективі, робимо висновки, що є проблема в перенавчанні деяких ВПО старшого віку, які працювали на одній посаді більшість часу свого трудового стажу. Бувають випадки що роботодавці також віддають робочі місця молодим фахівцям. Також існує проблема в поширенні інформації щодо можливостей отримання кар'єрних консультацій і того, що в них входить, оскільки люди мало знайомі про дану послугу і що в неї входить. Частина ВПО очікують на повернення додому й не хочуть працевлаштовуватись. Деякі роботодавці неохоче працевлаштовують ВПО, вважаючи, що вони в будь-який момент можуть повернутися додому або ж переїхати. Виникають проблеми з документами, адже ВПО під час переїзду могли їх втратити. Люди стикаються з труднощами в пошуку постійного житла, що не дає належним чином працевлаштуватись, адже вони думають в першу чергу за те, де жити. Існує велика конкуренція на ринку праці, через велику кількість перемістившихся

людей і невідповідності кількості вакансій до кількості людей та специфіки їх трудової спеціалізації. Також люди, котрі звикли працювати на підприємствах та в офісах можуть мати труднощі з виконанням онлайн роботи.

На питання 8 *«Чи знайомі Ви з програмами та ресурсами, які пропонуються іншими організаціями для працевлаштування ВПО?»*

Респонденти дали наступні відповіді:

Респондент 1 *«Я знаю, що центр зайнятості надає ваучери для перенавчання. І в принципі, за виплатами люди можуть звернутися в центри зайнятості. Напевно, зараз уже я не можу назвати, тому що локально ми орієнтовані тільки на Полтаву, а в Полтаві мало хто цим займається».*

Респондент 3 *«А так звісно, адже ми дуже сильно за партнерство, за можливість будь-якими способами помагати. Наприклад, у нас йде співпраця з ГО «Професійний розвиток» з товариством Червоного Хреста України, з Чистим Аркушем та іншим організаціям. Тобто, ми шукаємо різноманітні можливості, тому що допомога може бути різнобічною і кожен може допомогти по своєму. Дія Освіта, Прометеус».*

Респондент 4 зазначали, що ознайомлені з діяльністю Державної служби зайнятості і що вони надають мікрогранти на відкриття бізнесу та займаються перенавчанням людей.

«Професійний розвиток Харкова знаю. Зараз він Український професійний розвиток. Вони дуже багато роблять і в них дуже багато різноманітних заходів щодо саме і внутрішньо переміщених осіб і не тільки. Також в Харкові це Мирне небо Харкова, так само там дуже багато ініціатив і щодо працевлаштування і не тільки. Є фонд «Право на захист»».

Респондент 5 *«Я особисто бачила Career Hub, там я навчалася на кар'єрного консультанта. Бачила, що існують інші програми з працевлаштування, але особливо не вивчала їх».*

Респондент 6 *«Зараз їх дуже багато от я працювала з центром зайнятості Вільних людей. Наскільки я знаю, вони зараз продовжують працевлаштовувати. Дія навчання класно запустили, там велика кількість навчання».*

Серед програм, які користуються популярністю Респонденти зазначили центри зайнятості та послуги, які вони надають, серед яких ваучери для перенавчання, мікрогранти, виплати для безробітних. Також були згадані ГО «Професійний розвиток», Червоний Хрест, ГО «Чистий Аркуш», БФ «Мирне небо Харкова», фонд «Право на захист», Центр зайнятості Вільних людей, Дія Освіта, Прометеус. Також Career Hub, в якому Респондент 5 проходив навчання з кар'єрного консультування. Загалом респонденти зазначили, що ознайомлені з іншими програмами з допомоги ВПО у вирішенні питань, пов'язаних з працевлаштуванням, що свідчить про наявність можливостей для підтримки переміщених осіб.

Відповідаючи на питання 8.1 *«Які з цих програм та ресурсів, на Вашу думку, є найбільш корисними?»* Респонденти дали наступні відповіді:

Респондент 1 *«На мою думку, найбільш корисним є ваучери, які надає центр зайнятості, тому що це вирішує проблему перенавчання та подальшого працевлаштування для різних категорій людей».*

Респондент 3 *«В принципі, всі й кожен по своєму, в залежності від запиту людини. Онлайн платформи для навчання корисні, оскільки люди можуть попередньо ознайомитись зі спеціальністю і потім за потреби піти навчатись на спеціальність, яка цікава».*

Респондент 4 наголосила, що дуже важливо, коли в програмі є повний супровід клієнта, від моменту подачі заявки до працевлаштування. Оскільки часто буває таке, що люди самотужки не доходять до моменту працевлаштування й застрягають на певних моментах, не змігши пройти співбесіду або знайти вакансії необхідні.

Респондент 5 зазначає, що було б чудово поєднати кар'єрне консультування з психологічною підтримкою. Таким чином можливо було

б прибирати певну напругу в клієнтів, викликану переїздом, тривогою через воєнні дії, втрату роботи чи житла та інші фактори. Також важливо працювати саме з роботодавцями і з їх можливим упередженим ставленням щодо ВПО й покращить можливість людям працевлаштовуватись. Необхідне інформування про потреби та виклики, з якими стикаються ВПО.

Респондент 6 вважає, що саме підтримка людей дуже важлива в плані психологічному. Аби люди знали, що вони не самі і що є люди, котрі їх підтримають та допоможуть.

Респонденти зазначили, що найбільш корисними являються ваучери на перенавчання, котрі вирішують проблему знаходження роботи не за спеціалізацією та відсутністю досвіду у людей. Також вказали на важливість повного супроводу клієнта від моменту подачі заявки на допомогу до закриття запиту. Важливо також поєднувати кар'єрне консультування з психологічною підтримкою, оскільки це допоможе зменшити напругу, викликану переїздом, воєнними діями, а також втратою роботи чи житла. Також важливо працювати з роботодавцями, щоб уникнути упередженого ставлення щодо ВПО. Підтримка від громади дуже важлива для швидкої адаптації людей.

На питання 9 *«На Вашу думку, які послуги можна додати до програм працевлаштування або вдосконалити наявні, щоб максимально ефективно допомагати людям?»* Респонденти відповіли:

Респондент 1 *«Удосконалювати те, що є, і працювати саме над мотивацією людини. Я додала, можливо, більше психологічних практик, щоб люди переключилися з того, що було і були в моменті тут і зараз, тому що багато людей, вони не мають чіткої мотивації до працевлаштування, бо ще сподіваються на повернення, і вони живуть ще там, а треба повернути їх в стан тут».*

Респондент 3 *«От у нас, наприклад, в наших центрах з'явилася нова послуга це якраз допомога у профорієнтації. І зараз ми в цьому допомагаємо завдяки нашим партнерам. Також в наших центрах ми надаємо послуги та*

тренінги з профорієнтації для підлітків, для дорослих для різних категорій населення і це є зараз дуже актуальна на ринку праці і для всіх категорій послуга».

Респондент 4 «Тримати людей у фокусі уваги, не залишати самих. Не вдалось знайти вакансії, але нічого, коли в тебе є підтримка. Тебе підтримують в пошуку й допомагають знайти вакансію. Щось скажуть, щось запропонують от іноді такого відношення і не вистачає особливо внутрішньо переміщеним особам... Коли я переїздила і ми прийшли до ЦНАПу зареєструватися, нас жінка запитала, що вам потрібно окрім реєстрації? Вам потрібно житло, а вам потрібно там постіль, а вам потрібні подушки, ковдри там, а де влаштувалася, чи все у вас там добре? А якщо тут дитині сік печиво, будь ласочка вам чай каву берить, тобто я прийшла, я не прийшла за допомогою, мені просто сказали, що треба прийти зареєструватися. Ось такої людяності не вистачає».

Респондент 5 «Я би якось поєднала більше кар'єрне консультування із психологією із психологічною підтримкою. Можливо було б краще робити це як комплексною допомогою». Також було б добре, аби програми співпрацювали з юристами, адже багато людей звертаються для формлення документів. Проводити заходи для роботодавців, аби приборати упереджене ставлення щодо ВПО. Забезпечити постійну підтримку клієнтів на кожному етапі в процесі працевлаштування.

Респондент 6 зазначила, що варто було б співпрацювати з роботодавцями також, аби вони вміли розрізняти професійний потенціал людей й могли об'єктивно оцінювати навички та потенціал пошукачів, не покладаючись лише на інтуїцію. Це допоможе краще розуміти кандидатів та приймати більш обґрунтовані рішення.

Відповіді Респондентів на питання щодо вдосконалення програм працевлаштування для ВПО акцентовані на важливості психологічної підтримки, що допоможе пропрацювати психоемоційні травми ВПО та сфокусуватись на пошуку роботи. Важливо мотивувати клієнтів та

супроводжувати для досягнення результатів. Надавати комплексні послуги, адже часто трапляються випадки, що людина не може знайти роботу, адже в неї є проблеми юридичного характеру або гуманітарні. Впровадження профорієнтаційних заходів допоможе людям зорієнтуватись, яку обрати професію, особливо якщо людина змінює спеціалізацію. Індивідуальний підхід допоможе працювати з клієнтами та надавати належним чином допомогу, виходячи із їх запитів. Важливо співпрацювати з роботодавцями для усунення упередженого ставлення до ВПО, також працювати з роботодавцями в напрямку рекрутингу й допомагати їм розуміти та оцінювати потенціал кандидатів. Створювати інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про існуючі програми та ресурси з працевлаштування ВПО.

В питанні 10 *«Під час надання послуг клієнту, чи спостерігали Ви, що людина не могла зосередитись та взаємодіяти з вами через певну тривогу або інші психоемоційні фактори? Якщо так, то яким чином це впливало на процес надання послуг?»* Респонденти поділились своєю думкою:

Респондент 1 зазначила, що часто стикається з ситуаціями, коли клієнт через психоемоційні фактори не може зосередитись на консультації. Такий стан викликаний наслідками воєнних дій. Сам респондент зазначає, що в таких випадках надає клієнту відчуття безпеки й допомагає відійти від травмуючої теми. Оскільки психологічне консультування не входить в обов'язки, то Респондент перенаправляє людину до психолога.

Респондент 2 висловила свою думку *«Це помітно на етапі встановлення контакту. Коли людина тільки приходить, треба правильно встановити контакт і не спілкуватися з позиції, я тобі зараз розкажу як треба робити. Треба просто підштовхувати людину до моментів, які давно у ній вже є, і знайти ті моменти, які відгукуються, і направляти просто її, а не давати уже готове рішення. Наскільки я пам'ятаю, одна із менторок, вона була психологинею, і якраз вона говорила про те, як не стати рятівником? Є трикутник Карпмана, де є жертва, рятівник і тиран. І от*

вона постійно говорила, що не треба стати рятівником, щоб клієнт був в позиції жертви, а консультант був в позиції рятівника. Тому, це одна із мінімальних психологічних практик, що допоможе вивести в правильне русло консультацію. Тому, саме робота з психоемоційним станом консультанта, ці методи також надавались на навчанні».

Респондент 3 «Так бувало таке. Люди приходять у своєму певному психологічному стані зі своїм досвідом. І не завжди вона є повністю готовою до взаємодії, а в такому разі я підлаштовуюся під людину, тобто немає знаєте такої стандартної схеми там, де спочатку ти говориш одне, потім 2, потім 3. Головне це дивитися на людину, на її стан розуміти контекст. Почати діалог з побудови довіри вже потім, коли довіра будується, тоді вже більш актуалізують, дізнатись детальніше про запит про те, який єдиний є бекграунд і що я можу зробити конкретно в цій ситуації і таким чином теж формується робота».

Респондент 4 зазначає, що під час консультації часто стикається з тим, що клієнти через певні психоемоційні фактори не можуть зосередитись на питаннях, з якими першочергово були прийшли на консультацію. Вони хочуть поділитись емоціями та переживаннями, які в них накопились. Хочуть щоб їх вислухали. Люди можуть розповідати довго про своє минуле, а консультант розуміє, що не може допомогти в цій ситуації, але намагається вивести людину з негативного стану. Деякі клієнти можуть впасти в «позицію жертви» за трикутником Карпмана, що заважає ефективно взаємодіяти з консультантом та приймати рішення.

Респондент 5 «Дуже часто клієнти плачуть, тому що в будь-якому разі, коли їм потрібно розповісти про свою ситуацію, коли їх запитую, чому ви залишилися без роботи, зрозуміло, що так чи інакше на це вплинули воєнні дії. І вони згадують ці моменти і не можуть зосередитися конкретно на задачі та знайти роботу... Бували випадки, коли людина домовилась про консультацію, вона там перед консультацією, розгрібала завали від прильоту і в неї стан вже не той, аби працювати з консультантом. Вона

наче налаштована на роботу, але вона подумки знаходиться все одно десь там, тому що турбується за друзів, знайомих. Я людину вислуховую, намагаюсь підтримати скільки то я можу, але, скажімо так не знаю психологічних технік для підтримки, але намагаюсь, щоб людина не поглибилась далі».

Більшість Респондентів зазначили, що клієнти часто перебувають у стані стресу та тривоги через наслідки воєнних дій, що заважає їм зосередитись на консультаціях. Респонденти підкреслюють важливість встановлення довірливих стосунків з клієнтами та в підтримці їх під час консультацій: вислуховувати клієнта, підтримувати, дати відчуття безпеки та за потреби перенаправляти до психолога.

В питанні 11 *«Чи є у Вас щось додати стосовно цієї теми?»* Респонденти відповіли:

Респондент 1 зазначила, що коли подаються люди на перенавчання, потрібно впровадити етапи відбору кандидатів, як це відбувається в їх програмі. Оскільки на програму набирають за часту перших 10 людей, котрі подали заявку, але вони можуть бути абсолютно не вмотивовані, щоб навчатись *«Просто хто зареєструвався, того й взяли. Ну, наприклад, там десять перших. А на один цей напрямок може зареєструватися сто людей. Як на мене, це помилка, тому що ми можемо взяти людей, які не вмотивовані або уже мали можливість проходити подібне перенавчання. А у нас місяць все-таки аби більше людей змогли отримати перенавчання. Тому ми ввели таку практику, що ми на періоді, коли людина реєструється на це перенавчання, вона заповнює анкету і пише мотиваційний лист, для чого їй це треба. Після етапу мотиваційного листа ми проводимо ще особисту співбесіду на виявлення мотивації і готовності людини до перенавчання. Тому що якщо цього не робити, велика кількість людей, певний відсоток, я думаю, до половини може відсіятися на моменті навчання, бо вони спочатку не мали мотивації».*

Респондент 3 *«Важливо, щоб люди знаходили можливості для працевлаштування аби були не тільки гроші, а ще й по душі щоб була зайнятість. Це є дуже актуальним, тому я рада, що зараз є багато програм, які цим опікуються».*

Респондент 4 *«Потрібно певним людям дати зрозуміти той факт, що держава може допомогти, але потрібно також щось робити. Я колись їхала в таксі на вокзал, і чоловік почав розмовляти з таксистом. Виявилось, що людина з 14 року переїхала з Луганська в Харків з дружиною. В них там був бізнес, в них там було 2 чи 3 квартири. Тобто, вони дуже такі заможні, скажемо, там були. Так вони приїхали в Харків без нічого, але вони вже тут мають свій бізнес. Вони його розвивають, і вони вже купили квартиру в Харкові. В 21 році, коли почула на тренінгу в людини запитали, яка її мотивація в грошах, вона відповіла 6000 гривень в місяць. Люди такі сидять і говорять, підкажіть, будь ласка, скільки ви заробляли. Він каже 3 200. Тобто навіть 2000, які платять як допомогу ВПО, це гроші, умовно навіть заплатити за комунальні послуги. Треба допомагати людям і просто їх тримати в тонусі та допомагати розвиватись».*

Респондент 6 *«Я мрію все життя зробити організацію, яка би надавала досвід людям, які перекваліфікуються. Я навіть про це думала, я б її назвала «100 помилок». Така організація, в якій можна було би прийти і пів року попрацювати людям, котрі не мають досвіду роботи. Якщо це бухгалтер по заробітній платі, щоб він півроку нараховував, реально нараховував заробітну плату. Це і студентів стосується і ВПО, ну мається на увазі людей, які тільки починають свій шлях професійний або ж змінюють професію. Щоби всі помилки вони робили не за рахунок роботодавця, а під наглядом менторів. Не теоретичний досвід, а саме справжній».*

Респонденти зазначили, що важливо проводити попередні зустрічі з кандидатами на перенавчання та отримання ваучерів для виявлення кандидатів, котрі дійсно будуть навчатись й мають для цього мотивацію.

Важливо робити акцент на тому, щоб знаходити роботу за інтересом, це підвищить зацікавленість людини в роботі і вона виконуватиме її з задоволенням. Необхідно мотивувати людей до дій, аби вони не розраховували виключно на допомогу та підтримку, а й також робили відповідні кроки щоб працювати та рухатись вперед. Також Респондент 6 висловив ідею про створення організації, яка надаватиме можливості отримати практичний досвід після навчання людям, котрі його не мають без ризику для роботодавця.

Усі респонденти мали досвід в працевлаштуванні ВПО від 8 місяців до 12 років, це досить великий термін, що дає змогу оцінити можливості та обмеження програм з працевлаштування. Консультанти зазначили що стикаються з низкою викликів, у тому числі: емоційне вигорання та психологічні травми які є у клієнтів через травматичний досвід пов'язаний з війною, що заважає людям зосередитись на консультації; деякі клієнти очікують що консультанти зроблять за них всю роботу й не проявляють ініціативи в роботі; ВПО часто мають спеціальності які не мають попиту в регіонах куди переїхали ВПО; роботодавці можуть мати упереджене ставлення щодо ВПО що ускладнює процес працевлаштування.

Також люди часто мають проблеми гуманітарного характеру й не можуть себе та родину належним чином забезпечити речами, необхідними для життя. Люди стикаються з юридичними проблемами, пов'язаними з втратою документів. Певні спеціальності не користуються популярністю й необхідно перекваліфікуватись, а люди не знають, яку обрати професію. Складно знайти роботу людям, котрі з дітьми й не мають можливості їх залишити, аби піти працювати. Ускладнює пошук роботи й відсутність постійного житла, що не дає змогу зосередитись на пошуку роботи адже людина вимушена постійно думати, де знайти житло. Виникають проблеми в працевлаштуванні людей, котрі мають проблеми зі здоров'ям.

В рамках програм з працевлаштування намагаються різносторонньо допомогти ВПО з працевлаштуванням та з суміжними запитами, котрі не

дають змоги знайти роботу. Велику кількість запитів вдається закрити, та все ж є певні обмеження та виклики, через які люди не можуть працевлаштуватись.

3.3 Шляхи оптимізації процесу працевлаштування для ВПО

Провівши опитування Респондентів надавачів послуг, виходячи з досвіду роботи з клієнтами та аналізуючи запити, з якими вони найчастіше звертались, надавачі послуг пропонували своє бачення можливості оптимізації процесу працевлаштування ВПО.

Відповідаючи на питання *«На Вашу думку, які послуги можна додати до програм працевлаштування або вдосконалити наявні, аби максимально ефективно допомагати людям?»* надавачі послуг відповіли:

Респондент 1 *«Я додала, можливо, більше психологічних практик, щоб люди переключилися з того, що було, були в моменті тут і зараз, тому що багато людей не мають чіткої мотивації до працевлаштування, бо ще сподіваються на повернення, і вони живуть ще там, а треба повернути їх в стан тут».*

Респондент 3 зазначив, що вони вже впроваджують послуги з профорієнтації *«От у нас, наприклад, в наших центрах з'явилася нова послуга це якраз допомога у профорієнтації. І зараз ми це допомагаємо завдяки нашим партнерам. Також в наших центрах ми надаємо послуги та тренінги з профорієнтації для підлітків, для дорослих для різних категорій населення і це є зараз дуже актуальна на ринку праці і для всіх категорій послуга».*

Респондент 4 поділилась своєю думкою і вказала, що необхідна психологічна підтримка *«Тримати людей у фокусі уваги, не залишати самих. Не вдалось знайти вакансії, але нічого, коли в тебе є підтримка. Тебе підтримують в пошуку й допомагають знайти вакансію. Щось скажуть,*

щось запропонують от іноді такого відношення і не вистачає особливо внутрішньо переміщеним особам... Коли я переїздила і ми прийшли до ЦНАПу зареєструватися, нас жінка запитала, що вам потрібно окрім реєстрації? Вам потрібно житло, а вам потрібно там постіль, а вам потрібні подушки, ковдри там, а де влаштувалася, чи все у вас там добре? А якщо тут дитині сік печиво, будь ласочка вам чай каву беріть, тобто я прийшла, я не прийшла за допомогою, мені просто сказали, що треба пройти зареєструватися. Ось такої людяності не вистачає».

Респондент 6 зазначила, що варто було б більше уваги приділяти навчанню рекрутерів на консультантів *«Я би більше навчала саме рекрутерів. У нас є 2 види рекрутингу. Інтуїтивний і правильний. Особливо маленькі підприємства, у них директор він рекрутер і бухгалтер, і все на світі, і от я би зробила знову ж таки, або державну якусь на державному рівні, щоби роботодавців навчити не інтуїтивному рекрутингу, а правильному системному рекрутингу. Це аналітика в чистому вигляді. І щоби роботодавці більше бачили пошукача не спираючись на свої відчуття, я не кажу, що це неправильно воно часом працює, але ціна похибки просто велетенська».* Також зазначила Респондент 6, що це варто зробити для того, аби розрізняти професійний потенціал людей й роботодавці об'єктивно оцінювати навички та потенціал пошукачів, не покладаючись лише на інтуїцію. Це допоможе краще розуміти кандидатів та приймати більш обґрунтовані рішення.

Виходячи з досвіду консультування, Респонденти висловили наступні пропозиції, щодо покращення програм з працевлаштування: Респонденти 1,4,5 наголосили на важливості розширення психологічної підтримки. Респондент 1 зазначила, що багато людей не мають чіткої мотивації до працевлаштування, оскільки ще сподіваються на повернення додому. Респондент 3 зазначив, що впровадження послуг з профорієнтації є актуальним для ринка праці. Респондент 5 підкреслив необхідність співпраці програм працевлаштування з юристами. Респондент 6

запропонував приділити більше уваги до навчання рекрутерів і роботодавців правильному системному рекрутингу, що дозволить об'єктивніше оцінювати навички та потенціал людей, котрих наймають. Забезпечення підтримки клієнтів на кожному етапі процесу працевлаштування є важливим, аби люди відчували підтримку й отримували допомогу в разі якщо стикаються з проблемами, виконуючи певні дії самотужки в плані працевлаштування. Врахування цих пропозицій можуть підвищити ефективність допомоги ВПО, забезпечивши їм необхідну підтримку у процесі пошуку роботи та адаптації до нових умов.

Навчання кар'єрних консультантів

В рамках дослідження було розглянуто програму *«Навчаємо кар'єрному консультуванню волонтерів та волонтерок»*, котру реалізовувала ГО «Центр «Розвиток КСВ»». Дана програма була створена для того, аби навчити людей кар'єрному консультуванню й аби вони в подальшому надавали послуги ВПО, котрі знаходяться в пошуку роботи. Програма реалізовувалась в 2023 році з травня по листопад місяць. Кандидати на навчання обирались серед людей, котрі вже мали досвід у волонтерстві й певною мірою були залученими до роботи з людьми. В рамках навчання кар'єрні консультанти проводили консультації для ВПО.

В рамках програми було обрано 25 волонтерів та волонтерок, а випущено 20 повноцінних консультантів та консультанток. В рамках програми консультації отримали 215 людей, було проведено 440 консультацій. Програму *«Навчаємо кар'єрному консультуванню волонтерів та волонтерок»* організовано Career Hub ГО Центр «Розвиток КСВ» у межах Програми «Спільнодія», яка виконується Фондом Східна Європа у партнерстві з Українським незалежним центром політичних досліджень і ГО «Разом проти корупції» за фінансової підтримки Європейського Союзу». До команди входили голова управління КСВ, проєктний менеджер, комунікаційниці та 3 експертки, котрі проводили навчання.

Курс включав введення в професію, навчання методам з визначення інтересів та цінностей, написання резюме, підготовки та проведення співбесід, аналіз ринку праці та пошук вакансій, техніки самопідтримки консультантів, інструменти допомоги прийняття рішень. Навчання проводилось онлайн двічі на тиждень і включало лекції супервізії. Також студенти отримували самостійні завдання для відпрацювання лекційного матеріалу. Учасники проводили консультації й аби отримати дипломи, мали були провести 20 консультацій з ВПО. По завершенню навчання учасники мали захистити свої проекти, розповівши про досвід навчання на кар'єрного консультанта та яких результатів досягли під час проведення консультацій. Після закінчення навчання продовжилась підтримка кар'єрних консультантів через групу, в якій будучи студентами, відбувалась комунікація з менторками. Також консультанти могли долучитись до «Асоціації кар'єрних консультантів» - це спільнота кар'єрних консультантів, HR та інших фахівців, котрі допомагають з пошуком роботи людям. Провівши інтерв'ю з однією з кар'єрних консультанток, котра проходила навчання, вдалось дізнатись про її досвід надання консультацій для ВПО. Вона зазначила, що *«Найбільша проблема під час надання консультацій, мабуть, це те, що люди очікували, що все зробить за них консультант. Або вони прийдуть на одну консультацію і в них відразу зміниться життя, і вони відразу зрозуміють, що треба робити»*.

Також консультант на питання «Чи спостерігали Ви, що людина не могла зосередитись та взаємодіяти з вами через певну тривогу або інші психоемоційні фактори? Якщо так, то яким чином це впливало на процес надання послуг?» розповіла *«Це помітно на етапі встановлення контакту. Коли людина тільки приходить, треба правильно встановити контакт і не спілкуватися з позиції, я тобі зараз розкажу, як треба робить. Треба просто підитовхувати людину до моментів, які давно у ній вже є, і знайти ті моменти, які відгукуються, і направляти просто її, а не давати уже готове рішення. Наскільки я пам'ятаю, одна із менторок ,вона була психологинею, і якраз вона говорила про те, як не стати рятівником? То є трикутник*

Карпмана, де є жертва, рятівник і тиран. І от вона постійно говорила, що не треба стати рятівником, щоб клієнт був позиції жертви, а консультант був в позиції рятівника. Тому це одна із мінімальних психологічних практик, що допоможе вивести правильне русло консультацію. Тому саме робота з психоемоційним станом консультанта, ці методи також надавались на навчанні». Дана інформація свідчить про те, що люди не зовсім ознайомлені з тим, яким саме чином допомагає кар'єрний консультант. Також це говорить про низьку мотивацію людей і бажання отримати підтримку. Серед методів та інструментів, які їй найбільше запам'ятались «Список цінностей з якими працює людина, квадрат Декарта, постановка цілей по системі SMART».

Респондент зазначила, що програма була добре наповненою в інформаційному плані і навчання надало повноцінні знання для проведення консультування.

Навчання кар'єрних консультантів являється важливою складовою в вирішенні проблеми безробіття. Консультанти можуть допомагати людям підготуватись до працевлаштування, консультуючи людей в тому, як створити резюме, підготуватися співбесіди, допомогти з пошуком вакансій. Також інформувати людей стосовно актуальної ситуації на ринку праці й допомагати обрати напрямок в якому професійно розвиватись. Спрямовувати людей та допомагати приймати рішення. Інформувати щодо можливостей та допомоги, яку можуть отримати ВПО від інших програм та ресурсів. Люди можуть отримати рекомендації від консультанта й дізнатись про особливості процесу працевлаштування, на що варто звертати увагу, як не потрапити в неприємні ситуації під час пошуку роботи.

РОЗДІЛ 4 ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідивши діяльність 7 програм з працевлаштування, вдалось з'ясувати, що вони мають різні мету та завдання, які обумовлені ресурсною складовою та масштабами діяльності на рівні країни чи регіонів: загалом, 4 з 7 програм всеукраїнські, інші 3 - регіональні.

Важливо зазначити, що 5 із 7 програм почали впроваджуватися під час повномасштабного вторгнення, а деякі респонденти зазначили про масштабування програм, що підтверджує актуальність надання кар'єрних консультацій.

Однак, нами виявлено тільки одну програму з підготовки консультантів ВПО в пошуках роботи: *«Навчаємо кар'єрному консультуванні волонтерів та волонтерок»*. Даний приклад свідчить про позитивні зрушення у цій сфері. Очевидно, що кількість ВПО поступово зростає, багато громадян переміщуються по території України в пошуках більш безпечного місця перебування та потребують допомоги у працевлаштуванні та відповідно, збільшення кількості професійних консультантів.

Усі програми спрямовані на надання послуг з працевлаштування безробітнім загалом та не мають окремої спеціалізації для ВПО.

Консультації, в переважній кількості програм, складаються з кількох етапів, зокрема первинна консультація, визначення кар'єрних цілей, розробка плану дій та безпосередня робота з клієнтом.

Програми, які працюють в онлайн форматі показують вищу результативність за програми, які працюють в офлайн. К-ть наданих консультацій залежить від терміну роботи програми та регіону впровадження: наприклад, у західних районах країни, де перебуває більша частина ВПО їх відповідно надається більше.

У всіх програмах означено базові послуги, коли клієнт отримує персоналізовану підтримку, яка включає допомогу у написанні резюме, підготовці до співбесіди, пошуку вакансій та професійного розвитку.

Виявлено, що в програмах закладено потребу клієнтів з числа ВПО адаптувати послуги з врахуванням стану здоров'я, місцезнаходження, доступу до інфраструктури та забезпечення безпечного перебування під час відвідування консультанта.

Також в рамках деяких програм є змога отримати суміжні послуги, серед яких: професійне навчання та перекваліфікація, психологічні консультації, юридичні консультації, гуманітарна допомога, догляд за дітьми, медичний огляд.

Важливо, що деякі послуги є гнучкими, при необхідності клієнти мають змогу отримати індивідуальну допомогу за їх запитом, як от наприклад придбання техніки, фінансова підтримка.

Серед обмежень, котрі не дають належним чином надавати людям послуги в рамках програм з працевлаштування йдеться про відсутність фахової допомоги психотерапевта, оскільки ВПО можуть мати психологічні травми через перебування в умовах війни за попереднім місцем проживання та, відповідно, недостатню мотивацію для пошуку роботи.

Також не вистачає фахівців, які б організовували допомогу в отриманні гуманітарної допомоги, підтримку щодо адаптації на новому місці проживання, допомагали вирішувати проблеми зі здоров'ям та надавали юридичну допомогу.

Також існує проблема упередженого ставлення у роботодавців стосовно ВПО, оскільки вони переймаються стосовно несерйозності їх намірів щодо працевлаштування, оскільки люди можуть повернутись назад додому після деокупації територій, на яких вони раніше проживали.

Також у певних програмах не відпрацьований механізм щодо отримання деяких послуг, котрі надаються виключно онлайн або офлайн.

Отже отримані дані свідчать про те, що окрім програм з працевлаштування, які реалізуються державними центрами зайнятості зростає кількість програм, які впроваджуються громадськими та благодійними організаціями з врахуванням умов війни. Такі програми більш гнучкі, а послуги охоплюють більш ширший спектр потреб та проблем клієнтів з числа ВПО, оскільки вони реалізуються в онлайн та офлайн форматі та є більш доступними для користування.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Відповідно до *першого завдання* нашої роботи означено основні теоретичні аспекти національних та регіональних програм з працевлаштування, загалом проаналізовано 11 таких програм. Визначено, що усі ці програми відіграють важливу роль з підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб в умовах війни. Державні програми за рахунок стабільного фінансування та великої мережі центрів зайнятості, можуть охопити велику аудиторію людей та допомагати їм з працевлаштуванням, але їхня діяльність спрямована на усіх громадян, які шукають роботу без врахування категорії осіб зі статусом ВПО. Саме тому, з початком війни, зросла роль громадських та благодійних організацій, які проводять реалізацію програм з працевлаштування саме для ВПО.

Визначено, що неурядові програми включають багатоступеневий процес консультування, що допомагає ефективно підтримувати клієнтів та закривати різноманітні запити. Програми надаються як офлайн так і онлайн, що дає гнучкість в консультуванні ВПО в незалежності від місцезнаходження людини. Ці програми також надають послуги з професійного навчання, перекваліфікації, психологічної та юридичної допомоги, гуманітарна підтримка, догляд за дітьми та медична допомога.

Відповідно до *другого завдання* досліджено програмну діяльність, яку здійснюють 7 громадських та благодійних організацій щодо працевлаштування ВПО в умовах війни. Виявлено, що в рамках програм надаються послуги з написання резюме, допомоги в проходженні співбесід, пошук вакансій, що допомагає людям зорієнтуватись на ринку праці в регіоні, куди вони переїхали. Програми також надають можливість професійного навчання та перекваліфікації, що особливо важливо для ВПО, які змінюють професію. Послуги надаються як онлайн, так і офлайн, що дозволяє людям в залежності від їх стану здоров'я та особливостей місцезнаходження, отримати

допомогу. Програми також надають суміжні послуги, такі як психологічна підтримка, що є важливим елементом в допомозі ВПО, які мають травматичний досвід, який впливає на їхню здатність до працевлаштування.

Визначено, що деякі програми мають обмежений перелік послуг, є випадки, коли ВПО стикаються з упередженими думками стосовно їх працевлаштування і це заважає їм успішно працевлаштуватись. Програми не адаптовані для надання послуг людям, котрі мають певні проблеми зі здоров'ям. Через те, що деякі програми надають певні послуги або лише офлайн або онлайн, унеможлиблює отримування певних послуг для людей.

Відповідно до *третього завдання дослідження* було виявлено основні деталі процесу консультування щодо пошуку роботи. Визначено, що консультації, як правило, складаються з кількох етапів: первинна консультація, визначення кар'єрних цілей, розробка плану дій та безпосередня робота з клієнтом.

Виявлено проблеми, з якими стикаються консультанти під час роботи з ВПО: найчастіше це психологічні травми, низька мотивація до пошуку роботи, низький рівень доходів, погане здоров'я, відсутність закладів для дітей, проблеми з документами, упереджене ставлення з боку роботодавців, особливо якщо ВПО зрілого чи пенсійного віку.

Отже, програми з працевлаштування ВПО є важливим інструментом підтримки людей в умовах війни, забезпечуючи їм можливість адаптації та інтеграції в нових умовах життя. Вони мають значні переваги, як от комплексний та індивідуальний підхід до клієнтів, але також мають певні обмеження, які потребують подальшої роботи й покращення якості надання послуг.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Практичні рекомендації щодо вдосконалення процесу працевлаштування ВПО для державних установ та НУО.

Для державних установ:

1. Долучити до штату працівників психолога в центрах зайнятості й надавати психологічні консультації для клієнтів за потреби, якщо консультанти з працевлаштування не можуть продовжувати консультації через психоемоційний нестабільний стан клієнта;
 - 1.1 Навчання практикам психологічної підтримки консультантів з працевлаштування для надання базової психологічної допомоги та підтримки ВПО;
 - 1.2 Організовувати мотиваційні тренінги та семінари для ВПО, щоб підвищувати їх бажання до пошуку роботи та професійного розвитку;
2. Розвинути онлайн-платформи для надання кар'єрних консультацій та інших послуг через мережу інтернет, аби люди, котрі не можуть отримати послуги офлайн, могли скористатись можливістю отримати їх онлайн;
3. Організовувати інформаційні кампанії для роботодавців, роз'яснюючи проблеми та виклики, з якими стикаються ВПО та спонукаючи наймати переміщених осіб на роботу;
4. Створення єдиної системи взаємодії з різними надавачами послуг в сферах, котрі необхідні ВПО для адаптації та вирішення суміжних проблем, пов'язаних з працевлаштуванням, для того, аби люди могли одразу знаходити необхідну допомогу в разі виявлення потреб в певних аспектах на кар'єрних консультаціях;
5. Організація заходів, прямих ефірів, зустрічей на яких будуть інформувати ВПО про кар'єрні можливості та суміжні послуги, які можна отримати від Державної Служби зайнятості;

6. Перед наданням ваучерів на навчання організувати попередньо зустрічі з клієнтами й проводити співбесіди та через мотиваційні листи визначати готовність людини до навчання, аби зменшити ймовірність того, що людина не скористається можливістю з перенавчання;
7. Створення програм для можливості отримання першого досвіду роботи в нових сферах діяльності для студентів та ВПО, які перекваліфікуються;
- 7.1 Виділити фінансування для експертів, котрі допомагатимуть роботодавцям розробляти програми зі швидкої інтеграції та навчання нових працівників на робочі місця.
8. Навчання ВПО навичкам самопрезентації, тайм-менеджменту та інтеграції навчання даних навичок також в навчальні курси з перекваліфікації;
9. Створювати простори, в яких люди зможуть приходити та використовувати комп'ютери та смартфони для навчання, пошуку роботи. Також дані простори використовувати для проведення тренінгів та лекцій з тем, котрі стосуються працевлаштування та суміжних питань пов'язаних з ним;
10. Створення програм та активностей для адаптації ВПО в громадах з залученням волонтерів, молодіжних працівників та НУО.
11. Створення програм з навчання кар'єрних консультантів, котрі зможуть працювати як з організаціями так і в приватному випадку;
12. Створення кімнат та залучення персоналу для догляду за дітьми, аби ВПО мали змогу працевлаштуватись в разі якщо немає з ким залишити малих дітей;
13. Створення навчальних програм з опанування навичок виконання роботи з використанням комп'ютерної та іншої техніки, яка необхідна для роботи в мережі.

- 13.1 Ознайомлення людей з можливостями та навчання й допомога в пошуку роботи онлайн;
14. Адаптувати програми для можливості їх використання людям, котрі мають проблеми зі здоров'ям (зі слухом, зором, мовленням, не мають змогу бути фізично залученими певною мірою);
15. Створення програм з рекрутингу з допомогою яких роботодавці зможуть отримати знання та навички з оцінки спроможностей людей, котрі подаються на вакансії.

Для НУО:

1. Проводити навчання консультантів та розвивати навички надання психологічної допомоги та підтримки клієнтам;
 - 1.1 Проводити мотиваційні зустрічі та тренінги для підвищення мотивації ВПО до працевлаштування;
 - 1.2 Впровадити мотиваційні консультації як частину кар'єрного консультування;
2. Розвивати взаємодію з державними установами та іншими НУО котрі надають послуги, що закривають поширені запити, які виявляються під час консультацій з ВПО;
3. Проводити інформаційні сесії, прямі ефіри в соціальних мережах та зустрічі з ВПО для ознайомлення їх з можливостями, які можна отримати в рамках програми;
4. Адаптувати послуги які надаються офлайн в онлайн формат, для розширення здатності надання послуг аудиторії, котра не може їх отримати офлайн;
5. Розробка інструментарію для моніторингу та супроводження ВПО на кожному етапі працевлаштування;
6. Перед наданням ваучерів на навчання організувати попередньо зустрічі з клієнтами й проводити співбесіди та через мотиваційні листи визначати готовність людини до навчання, аби зменшити

ймовірність того, що людина не скористається можливістю з перенавчання;

7. Додання послуг з профорієнтації до програм з працевлаштування, які їх не мають;
8. Створення ком'юніті серед людей, котрі звертаються за допомогою в працевлаштуванні та організація спільних зустрічей, тренінгів, що допоможе соціально адаптуватись та налагодити зв'язки в приймаючій громаді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуліна, Л., & Ілліч, Л. (2020). *Економіка праці та соціально-трудові відносини*
2. Близнюк В. В., Яценко Л. Д. (2022) *Ринок праці України в умовах війни*
3. БФ «СпівДія» <https://spivdiia.org.ua/>
4. БФ «Омріяна країна» <https://www.ok-fund.org/>
5. БФ «ЯМаріуполь» <https://mhhelp.org.ua/>
6. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» <https://howareu.com/pro-prohramu>
7. Гапочка В.М., (2022), *Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення*
8. ГО «Професіонали майбутнього» <https://workservicelviv.tilda.ws/>
9. ГО «Платформа трансформації» <http://platforma-t.org.ua/>
10. Головне управління ДПС у Кіровоградській області, *Мінімальна зарплата в 2023 році* <https://kr.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-648421.html>
11. Державна служба зайнятості <https://dcz.gov.ua/>
12. Державна служба зайнятості пропонує роботодавцям ряд компенсаційних програм для підтримки та розвитку бізнесу (2023), Херсонська міська військова адміністрація <https://miskrada.kherson.ua/oholoshennia/derzhavna-sluzhba-zajniatosti-proponuie-robotodavtsiam-riad-kompensatsijnykh-prohram-dlia-pidtrymky-ta-rozvytku-biznesu/>
13. Державна служба зайнятості. Ваучер на навчання. <https://dcz.gov.ua/profnavch/voucher>
14. Державна служба зайнятості. Єдиний портал вакансій <https://jobportal.dcz.gov.ua/>
15. Державний комітет статистики України. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення. Наказ від 19.01.2011р. № 12. https://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm

16. Дія (2022), Як знайти житло для ВПО — великий гід <https://bf.diia.gov.ua/articles/yak-znaity-zhytlo-dlia-vpo-velykyi-hid>
17. Дія (2022), Як отримати гуманітарну допомогу <https://bf.diia.gov.ua/articles/yak-otrymaty-humanitarnu-dopomohu>
18. Дія, грант на власну справу <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu>
19. Дія, корисні чат-боти та сервіси, якими варто скористатися ВПО <https://bf.diia.gov.ua/articles/korysni-chat-boty-ta-servisy-iaky-my-var-to-skorystatysia-vpo>
20. Дія, яка фінансова допомога передбачена для ВПО <https://bf.diia.gov.ua/articles/na-dopomohu-ia-kykh-mizhnarodnykh-fondiv-ta-orhanizatsii-ia-mozhu-rozrakhovuvaty>
21. ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
22. ЗУ №280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» із змінами і доповненнями 2001 <https://www.president.gov.ua/documents/28097-vr-57>
23. ЗУ №586-XIV «Про місцеві державні адміністрації», 2001 <https://www.president.gov.ua/documents/586-xiv-709>
24. ЗУ «Про зайнятість населення», Відомості Верховної Ради, 2013, № 24, ст.243 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
25. Кабінет міністрів України постанова від 1 жовтня 2014 р. № 509, Київ, «Про облік внутрішньо переміщених осіб» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>
26. Кабінет міністрів України постанова від 17 березня 2023 р. № 237, Київ, «Про затвердження Порядку надання соціальних послуг суб'єктам ринку праці кар'єрними радниками, спеціалізованими кар'єрними радниками, консультантами по роботі з роботодавцями» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2023-%D0%BF#Text>
27. Кабінет міністрів України постанова від 24 березня 2023 р. № 264, Київ, «Про затвердження Порядку професійної підготовки, перепідготовки та

- підвищення кваліфікації зареєстрованих безробітних»*
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264-2023-%D0%BF#Text>
28. Кабінет міністрів України постановва від 8 липня 2015 р. № 505, Київ, «*Про затвердження Основних напрямів розв'язання проблем зайнятості внутрішньо переміщених осіб на 2015-2016 роки*»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2015-%D0%BF#Text>
29. Кабінет міністрів України постановва, від 20 березня 2022 р. № 332, Київ, «*Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам*» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>
30. Кабінет міністрів України постановва, від 21 березня 2023 р. № 248, Київ, «*Деякі питання реалізації експериментального проекту з надання в закладах охорони здоров'я, які належать до сфери управління Міністерства соціальної політики, окремих соціальних послуг деяким категоріям осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах*» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2023-%D0%BF#Text>
31. Краєвська А. С. Нагорна В. О., «*Сучасний стан безробіття в Україні: причини та наслідки*»
32. ЛІБАНОВА Е.М. (2023), *Гендерні відмінності на ринку праці: уроки клаудії голдін для України*
33. Мельник, М.І., & Лещук, І.В. (2022). *Українська економіка під час воєнної агресії РФ і в період післявоєнного відновлення*, 2-4, 27
34. Мріємо та діємо <https://mriemotadiemorazom.org/>
35. Міністерство економіки України (2023), Бережна Т. ЗАЛУЧЕНІ ДО «Армії відновлення» УКРАЇНЦІ ЗАРОБИЛИ 100 МЛН ГРН
<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=89190821-886b-45dd-b5d5-8918eaa00198&title=ArmiiaVidnovlennia-VidbudovumoKrainu>
36. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, *безкоштовні ліки та медична допомога для ВПО: як отримати*
<https://minre.gov.ua/informacziya/korysna-informacziya/korysna-informacziya-dlya-vpo/bezkoshtovni-lyky-ta-medychna-dopomoga-dlya-vpo-yak-otrymaty/>

37. Національна соціальна сервісна служба України (12 лютого 2024 року), *пільги для дітей та студентів зі статусом ВПО* <https://nssu.gov.ua/news/pilhy-dlia-ditei-ta-studentiv-zi-statusom-vpo>
38. Національний інститут стратегічних досліджень. (2023). *Внутрішні вимушені переміщення: обсяги, проблеми та способи їх вирішення* <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/vnutrishni-vymusheni-peremishchennya-obsyagy-problemy-ta-sposoby-yikh>
39. Панов, М.С. (2019). Професійна реадаптація у структурі адаптаційних процесів: результати досліджень. КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.
40. Попов, С. В. (2006). *Види безробіття та критерії їх класифікації*. Кримський юридичний інститут Харківського національного університету внутрішніх справ
41. Кабінет міністрів України постанова від 15 квітня 2022 р. № 445, Київ, *Про реалізацію спільного з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців проекту щодо додаткових заходів із соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/445-2022-%D0%BF#Text>
42. «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III : станом на 4 трав. 2023 р.» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
43. *Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа соціально-педагогічної роботи з ними* / І. М. Трубавіна // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2015. - № 8. - С. 434-446.
44. *Служба зайнятості роботодавцям надає фінансову підтримку* (16 лютого 2024 року), Державна служба зайнятості <https://www.kmu.gov.ua/news/sluzhba-zainiatosti-robotodavtsiam-nadaie-finansovu-pidtrymku>
45. Спринська З.В, (2018), *Психологічні особливості внутрішньо переміщених осіб*

46. *Стратегія щодо ВПО до 2025: важка місія інтеграції* (6 березня 2023) .
КореспондентТ.net <https://ua.korrespondent.net/articles/4568549-stratehiia-schodo-vpo-do-2025-vazhka-misiia-intehratsii>
47. Центр «Розвиток КСВ» <https://csr-ukraine.org/>
48. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. (2020). *Якість демографічного відродження України: методологія та індикатори*
49. Кабінет міністрів України постанова, від 20 березня 2022 р. № 331, Київ, «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>
50. ЗУ «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», Відомості Верховної Ради, 2023, № 60, ст.191 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>
51. Кабінет міністрів України постанова від 15 квітня 2022 р. № 446, Київ, «Про реалізацію спільного з Всесвітньою продовольчою програмою ООН проекту щодо додаткових заходів із соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2022-%D0%BF#Text>
52. Кабінет міністрів України постанова від 16 квітня 2022 р. № 457, Київ, «Про підтримку окремих категорій населення, яке постраждало у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-2022-%D0%BF#Text>
53. Кабінет міністрів України постанова від 19 березня 2022 р. № 333, Київ, «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення

- (перебування) внутрішньо переміщених осіб»
- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>
54. Кабінет міністрів України постанова від 7 березня 2023 р. № 209 Київ, Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841 і від 29 липня 2022 р. № 854 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2023-%D0%BF#Text>
55. Міністерство охорони здоров'я України (2022), «Гарячі лінії» психологічної допомоги <https://moz.gov.ua/article/health/garjachi-linii-psihologichnoi-dopomogi>
56. Шляхи подолання безробіття в Україні (2016), Костенко Т. А., Університет митної справи та фінансів <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/2179/>
57. Vodnar, I., & Petrivska, E. (2023). Contribution of Partner Countries to EU Youth Wiki Chapter III: Ukraine Employment & Entrepreneurship.
58. Career Hub <https://careerhub.in.ua/>
59. CEDOS. (2022). Forced Migration and War in Ukraine
60. Forced displacement from and within Ukraine: Profiles, experiences, and aspirations of affected populations (2022) European Union Advisory Mission Ukraine, International Organization for Migration, & Organisation for Economic Co-operation and Development, 8-13
61. Halyna Voznyak, Olha Mulska, Oleksiy Druhov, Khrystyna Patytska and Iryna Tymechko (2023). Internal migration during the war in Ukraine: Recent challenges and problems. Problems and Perspectives in Management, 21(1), 312-325
62. Happy Monday (2022), Твоя кар'єрна перемога <https://happymonday.ua/otrymaty-maksimum-vid-osvitno-profesijnyh-proyektiv>
63. HappyMonday (2022), Ти вдома, Кампанія проти стереотипів щодо внутрішньо переміщених осіб на ринку праці <https://social.happymonday.ua/athome>
64. The labour market in Ukraine: Rebuild better¹ Giacomo Anastasia,^a Tito Boeri,^{b,c,d} Marianna Kudlyake,^{f,c,d} and Oleksandr Zholudg ^aFondazione Ing. Rodolfo DeBenedetti; ^bBocconi University; ^cCEPR; ^dIZA; ^eFederal Reserve Board of San Francisco; ^fHoover; ^gNational Bank of Ukraine

65. UNHCR (2023). LIVES ON HOLD: INTENTIONS AND PERSPECTIVES OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE.

66. UNHCR, Regarding State Strategy on Internal Displacement (2023-2025) and its Operational Plan

ДОДАТОК А

Опитувальник для координаторів програм з працевлаштування

Мене звати Микола, я студент Національного університету «Києво-Могилянська академія» навчаюсь на спеціальності «Соціальна робота». В рамках магістерської роботи на тему «Працевлаштування ВПО в умовах війни в Україні» проводжу дослідження програм з працевлаштування ВПО. Мета дослідження в магістерській роботі: описати програми, які спрямовані на працевлаштування ВПО. Проведення інтерв'ю з експертами програм з працевлаштування, допоможуть описати сильні сторони програм, обмеження та можливості вдосконалення. Проаналізувавши інтерв'ю, розгляну можливості покращення програм та опишу їх в дипломній роботі.

З вашої згоди, наша розмова буде записуватись, аби максимально повно зафіксувати інформацію. Записаний матеріал буде транскрибовано, а згодом видалено. Опитування конфіденційне, Ваші особисті дані не будуть розголошеними та використовуватимуться виключно для даного дослідження. Під час інтерв'ю Ви можете взяти паузу, не відповідати на питання в разі якщо ви не матимете бажання ділитись певною інформацією, а також ви можете у будь-який момент відмовитися від участі в інтерв'ю. Дякую Вам за допомогу та участь у дослідженні.

1. Назва програми
2. Яка організація впроваджує програму
3. Мета та завдання програми
4. Термін дії програми (закінчився чи ще триває)
5. Географія програми (регіони де діяла програма)
6. Кому надаються послуги (аудиторія програми)
7. Кількість людей які отримали послуги
8. Послуги які надаються в межах програми(консультування, навчання як написати резюме, як пройти співбесіду, надання ваучерів на навчання і т. д.)

- 8.1 Процес надання послуг в програмі(як відбувається надання послуг офлайн/онлайн, консультація з чого складається, що отримує в кінцевому результаті клієнт)
- 8.2 Яким чином були адаптовані послуги для ВПО в цій програмі
- 8.3 Чи мають змогу отримати послуги ВПО, враховуючи особливості місцезнаходження, стан здоров'я?
- 8.4 Які суміжні послуги мають змогу отримати під час допомоги в працевлаштуванні ВПО?
9. Організаційна структура програми (хто фінансує, команда програми)
10. Які методи та інструменти використовуються у програмі, котрі допомагають працювати з ВПО?
11. Особливості програми (чим відрізняється програма від інших програм з працевлаштування)

ДОДАТОК Б

Опитувальник для надавачів послуг програм з працевлаштування

Мене звати Микола, я студент Національного університету «Києво-Могилянська академія» навчаюсь на спеціальності «Соціальна робота». В рамках магістерської роботи на тему «Працевлаштування ВПО в умовах війни в Україні» проводжу дослідження програм з працевлаштування ВПО. Мета дослідження в магістерській роботі: описати програми, які спрямовані на працевлаштуванню ВПО. Проведення інтерв'ю з людьми, котрі надають послуги з працевлаштування, допоможуть описати сильні сторони програм, обмеження та можливості вдосконалення. Проаналізувавши інтерв'ю, розгляну можливості покращення програм та опишу їх в дипломній роботі.

З Вашої згоди, наша розмова буде записуватись, аби максимально повно зафіксувати інформацію. Записаний матеріал буде транскрибовано, а згодом видалено. Опитування конфіденційне, Ваші особисті дані не будуть розголошеними та використовуватимуться виключно для даного дослідження. Під час інтерв'ю Ви можете взяти паузу, не відповідати на питання в разі якщо Ви не матимете бажання ділитись певною інформацією, а також Ви можете у будь-який момент відмовитися від участі в інтерв'ю. Дякую Вам за допомогу та участь в дослідженні.

1. Ваша посада в організації?
2. Які Ви надаєте послуги в рамках своєї посади?
3. Який Ваш досвід роботи з працевлаштуванням ВПО (скільки часу Ви працюєте в організації)?
4. Які методи та інструменти Ви використовуєте у своїй роботі, котрі допомагають працювати з ВПО?
5. З якими запитам до Вас найчастіше звертаються ВПО? Чи є запити, які Ви не можете вирішити й в чому полягає причина?

6. Під час надання послуг ВПО з якими проблемами стикались, які не давали змогу належним чином надати послугу?
7. Які виклики Ви бачите у працевлаштуванні ВПО в довгостроковій перспективі?
8. Чи знайомі Ви з програмами та ресурсами, які пропонуються іншими організаціями для працевлаштування ВПО?
 - 8.1 Які з цих програм та ресурсів, на Вашу думку, є найбільш корисними?
9. На Вашу думку, які послуги можна додати до програм працевлаштування або вдосконалити наявні, аби максимально ефективно допомагати людям?
10. Під час надання послуг клієнту, чи спостерігали Ви, що людина не могла зосередитись та взаємодіяти з вами через певну тривогу або інші психоемоційні фактори? Якщо так, то яким чином це впливало на процес надання послуг?
11. Чи є у Вас щось додати стосовно цієї теми?

Декларація академічної доброчесності студента НаУКМА

Я, Каменев Микола Миколайович, студент 2-го року навчання факультету охорони здоров'я, соціальної роботи та психології, спеціальність 231 Соціальна робота, адреса електронної пошти kamenev.mikola1@gmail.com :

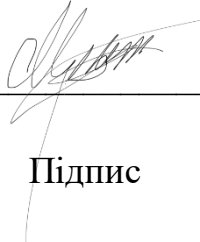
- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна/магістерська робота на тему «Працевлаштування ВПО в умовах війни в Україні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених пунктами 3.1.1-3.1.6 Положення про академічну доброчесність здобувачів НаУКМА від 07.03.2018 року, зі змістом якого ознайомлений;

- підтверджую, що надана мною електронна версія роботи є остаточною і готовою до перевірки;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності, у будь-який спосіб, у тому числі порівняння змісту роботи та формування звіту подібності за допомогою електронної системи Unicheck.

- даю згоду на архівування моєї роботи в репозиторіях та базах даних університету для порівняння цієї та майбутніх робіт.

30.10.2023

Каменев М. М.

Дата

Підпис

Прізвище, ініціали